

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Johanna Nordgård

Skadeståndsberäkning vid skada
på häst i utomobligatoriska
förhållanden

Examensarbete
20 poäng

Handledare
Christian Dahlman

Skadeståndsrätt

HT 2004

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och avgränsningar	4
1.3 Disposition	4
1.4 Metod och material	5
2 SKADESTÅNDSBERÄKNING ENLIGT TRADITIONELLA PRINCIPER	6
2.1 Principen om full ersättning	6
2.2 Differensläran	6
3 SAKSKADA	8
3.1 Definition av sakskada	8
3.2 Praxis	9
3.3 Skada på häst	10
4 BERÄKNING AV SKADESTÅND FÖR SAKSKADA ENLIGT 5 KAP 7 § SKL	11
4.1 Allmänt om 5 kap 7 §	11
4.2 Sakens värde eller reparationskostnad och värdeminskning	11
4.3 Annan kostnad till följd av skadan	12
4.4 Inkomstförlust eller intrång i näringsverksamhet	14
5 IDEELLA SAKSKADOR	16
5.1 Allmänt	16
5.2 Kriterier för gränsdragning mellan ekonomisk och ideell skada	16
5.2.1 Pengeteorin	17

5.2.2	Værditeorin	17
5.2.3	Allmän värderingsmåttstock	18
6	GRÄNSDRAGNING MELLAN EKONOMISK OCH IDEELL SKADA I PRAXIS	20
6.1	Allmänt	20
6.2	Frustrationsskador	20
6.2.1	Stilleståndsersättning avseende egendom använd för nöjets skull	21
6.2.2	Förlorad fritid	21
6.3	Veterinärvårdskostnader överstigande djurets värde	22
6.3.1	NJA 2001 s 65 I	22
6.3.2	NJA 2001 s 65 II	24
6.3.3	Skada på häst i ljustet av NJA 2001 s 65 I och II	25
6.3.3.1	Begreppet sällskapsdjur	25
6.3.3.2	Särskilda skäl	26
6.3.3.3	Det överskridande kostnadsbeloppets storlek	26
6.3.3.4	Prognos för tillfrisknande	27
6.4	Värdering av dessa skador enligt en allmän värderingsmåttstock	27
7	SKADEVÄRDERING	29
7.1	Allmänt	29
7.2	Totalskada	29
7.2.1	Dagsvärdeprincipen	29
7.2.2	Försäljningsvärdeprincipen	30
7.2.3	Bruksvärdeprincipen	31
7.2.4	Skadevärderingsprincip vid skada på häst	33
7.3	Partiell skada	33
7.3.1	Sakens värde minus restvärde	33
7.3.2	Ersättning för reparationskostnad	34
7.3.2.1	Reparationskostnad överstiger värdeminskning	34
7.3.2.2	Värdeminskning trots reparation	35
7.3.2.3	Värdeökning till följd av reparationen	36
7.4	Tidpunkten för skadevärderingen	36
7.5	Annan kostnad till följd av skadan	38
8	SKADELIDANDES MEDVERKAN	39
8.1	Allmänt	39
8.2	Underlåtenhet att teckna försäkring	39
9	SKADEBEGRÄNSNINGSPLIKT	41
9.1	Allmänt	41

9.2 Skadelidandes passivitet	42
9.2.1 Begränsning av stilleståndstiden	43
9.2.2 Skadebegränsade åtgärder av annat slag	44
9.3 Skadelidandes aktivitet	44
10 SLUTORD	46
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	47
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	49

Sammanfattning

Till många hästägares stora förvåning är häst i lagens mening att betrakta som sak, varvid skada härpå är att se som sakskada. Begreppet sakskada definieras i motiven till Skadeståndslagen (1972:207, nedan förkortat SkL) men har modifierats i rättspraxis. Direkt tillfogad yttre skada torde inte medföra några större svårigheter att fastställa. Av *NJA 1990 s 80* kan slutsatsen dras, att även betäckningsskador utgör skada på häst.

Vid beräkning av skadestånd för skada på häst är 5 kap 7 § SkL tillämpligt. Skadeståndet omfattar som huvudregel enbart ekonomisk skada. Gränsdragningen mellan ekonomisk och ideell följdskada till sakskada är avgörande för huruvida ersättning för en uppkommen skada skall utgå eller ej. Det gränsdragningskriterium som accepterats av det stora flertalet skandinaviska författare är det av Ussing förespråkade allmänna värderingsmåttstocken. I några fall har Högsta domstolen utdömt skadestånd för följdskador som legat på gränsen mellan ekonomisk och ideell skada, men någon rätt till skadestånd för ideell skada vid skada på häst saknas idag.

När de ersättningsgilla skadorna har fastställts skall de värderas. Som huvudregel skall skadeståndet vid totalskada motsvara den skadade hästens dagsvärde, d v s återanskaffningskostnad, såsom detta definieras i 37 § FAL. Vid partiell skada är huvudregeln att reparationskostnaden ersätts endast i den mån denna understiger den skadade hästens värde före skadan, med avdrag för eventuellt restvärde. För att den skadelidande skall anses berättigad att utfå full ersättning för reparationen, trots att denna överstigit hästens värde vid skadetillfället, krävs att den skadelidande kan uppvisa särskilda skäl. Principen för uppskattningen av värdeminskningen vid partiell skada avviker inte från den vid totalskada. Den relevanta tidpunkten för skadevärderingen är som huvudregel densamma som tidpunkten för dom i skadeståndprocessen, men många undantag kan förekomma.

Vid skada på häst kan jämkning ske vid varje slags oaktsamhet på den skadelidandes sida. Avsaknad av försäkring på en skadelidandes sida är emellertid inte ensamt avgörande för jämkning av skadeståndet.

Om den skadelidande underlåter att begränsa eller genom en aktiv handling förvärrar en ekonomisk förlust som uppkommit till följd av en skada på häst, så skall underlåtenhetens/handlingens inverkan på skadeståndets storlek avgöras med stöd av skadebegränsningsplikten. Skadeståndet omfattar endast den skada som mest sannolikt skulle ha uppkommit trots att den skadelidande fullgjort sin begränsningsplikt. Principen skall förstås så att den skadelidande är skyldig att göra vad som rimligen kan begäras av honom.

Förord

Sedan nio års ålder har mitt stora intresse varit hästar. Jag har varit hästägare i nästan femton år och det är min kärlek till dessa djur som har inspirerat mig att skriva ett skadeståndsrättsligt examensarbete med fokus på just hästskador. Utan mina föräldrars stöd och uppmuntran under hela min studietid, hade vägen fram till jur. kand. examen känts betydligt längre. Tack mamma för alla värdefulla synpunkter som du tillfört detta arbete och tack pappa och Marcus för att ni tagit er tid till korrekturläsning. Jag vill även tacka min handledare Christian Dahlman för all hjälp. Ett stort tack vill jag även rikta till Mats Danerlov, chefsjurist på Zürich försäkringsbolag för sitt engagemang i sökandet efter ett intressant uppsatsämne för mig.

Lund i januari 2005

Johanna Nordgård

Förkortningar

DKK	Danska kronor
FFR	Försäkringsjuridiska föreningens rättsfallssamling
HD	Högsta domstolen
J	Juristen (Danmark)
JFT	Tidsskrift utgiven av juridiska föreningen i Finland
JT	Juridisk Tidsskrift vid Stockholms universitet
JustR	Justitieråd
KKL	Konsumentköplagen(1990:932)
KtjL	Konsumenttjänstlagen (1985:716)
NFT	Nordisk försäkringstidsskrift
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop	Proposition
RB	Rättegångsbalken
SkL	Skadeståndslagen (1972:207)
SvJT	Svensk Juristtidning
TfR	Tidsskrift for rettsvitenskap
U	Ugeskrift for Retsvaesen.Afdelning A. Dansk Domssamling

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Ridsporten i Sverige växer stadigt och antalet hästar i Sverige uppskattas till totalt närmare 300 000. Varje år kommer en miljon svenskar i kontakt med hästar på ett eller annat sätt och ungefär 400 000 svenskar rider regelbundet för motion, rekreation samt tävling. Vidare kan nämnas att ridsporten är Sveriges näst största ungdomsidrott, bara fotbollen är större. Därtill är ridsporten även landets största handikappidrott. Sysselsättningsmässigt skapar svensk hästnäring motsvarande cirka 10 000 heltids- och 30 000 deltidsarbeten och är den fjärde största inkomstkällan för Sveriges bönder.¹ Hästar i alla dess former skapar således både inkomst och nöje för ett stort antal svenskar. Det är därför betydelsefullt att redogöra för hur ersättning skall beräknas när skada uppkommer på dessa hästar.

1.2 Syfte och avgränsningar

Syftet med uppsatsen är att redogöra för skadeståndsberäkningen vid skada på häst i utomobligatoriska förhållanden. En betydelsefull fråga i uppsatsen utgörs av gränsproblematiken mellan ekonomisk och ideell skada, vilket i sin tur har betydelse för bestämmandet av ersättningsgill skada. En förutsättning för skadestånd enligt Skadeståndslagen är, att den skadeståndsskyldige varit vållande till skadan.² Denna uppsats gör emellertid inga anspråk på att utreda dessa ansvarsförhållanden, utan bygger på ett antagande att ansvar för skada föreligger. Uppsatsen omfattar hästar i såväl privat ägo som i näringsverksamhet. Vidare är uppsatsen uppbyggd på så sätt att det bitvis redogörs för saksador mer generellt, men naturligtvis omfattas här även skada på häst.

1.3 Disposition

En naturlig utgångspunkt för skadeståndsberäkningen utgörs av den fysiska skada för vilken skadevållaren ansvarar. Denna skada ger emellertid inte i sig rätt till skadestånd. Skadestånd utgår nämligen endast om den fysiska skadan i sin tur orsakat följskador av särskilt angivet slag. De ersättningsgilla typerna av sakskada fastställs genom en analys av bestämmelsen i 5 kap 7 § SkL. När de ersättningsgilla skadorna har

¹ Se <http://www2.ridsport.se/t2.aspx?p=92985>, 2004-12-08.

² Se 2 kap 1 § SkL. I SkL används begreppet ”vållande” om både uppsåtligt och oaktsamt orsakande av skada.

fastställts skall de värderas. Slutligen analyseras och avgörs om ersättningen kan begränsas med stöd den skadelidandes medverkan eller den skadelidandes skadebegränsningsplikt.

1.4 Metod och material

Jag har använt mig av sedvanlig juridisk metod. Uppsatsen baseras således i huvudsak på källmaterial av traditionell natur, d v s lagstiftning, förarbetsuttalanden, rättspraxis och doktrin. Det förekommer även från rättspraxis, vid sidan om rättsfall från Högsta domstolen, hänvisningar till hovrättsavgöranden. Ett sådant tillvägagångssätt torde kunna anses vedertaget när relevant praxis från högsta instans saknas eller kan anses otillräcklig. När det är fråga om hovrättsavgöranden som ger uttryck för en konsekvent praxis, torde HD vara något mindre ändringsbenägen än vid enstaka hovrättsavgöranden, med följd att prejudikatsvärdet ökar.

Som komplement till källmaterialet nyttjas även rättsfall och doktrin från våra nordiska grannländer Danmark, Finland och Norge i analysen av gällande svensk rätt. Den nordiska rättsgemenskapen på skadeståndsrättens område torde vara tillräckligt stark för en sådan analys.³

³ Se *Bengtsson och Strömbäck*; Skadeståndslagen s 15 f.

2 Skadeståndsberäkning enligt traditionella principer

2.1 Principen om full ersättning

Principen om full ersättning brukar nämnas såsom en av skadeståndsrättens grundsatser. Den principiella utgångspunkten är att den skadelidande skall försättas i samma ekonomiska situation som om skadan inte hade inträffat.⁴ Ersättningen motsvarar sålunda den ekonomiska skadan samt vad som härutöver fordras för att den skadelidande skall vara lika nöjd som innan skadan. Vi talar här om skadans reservationspris,⁵ d v s summan av full ersättning för såväl ekonomisk som ideell skada.⁶ Hur stor ersättning som fordras för full kompensation kan endast bestämmas av den skadelidande själv. Denna princip om full ersättning kan ses som en rättspolitisk programförklaring gällande skadeståndets storlek. Den är emellertid alltför övergripande för att vara tillämplig vid den konkreta skadeståndsberäkningen.

2.2 Differensläran

Hur man ska gå tillväga vid skadeståndberäkningen har istället traditionellt diskuterats med utgångspunkt i differensläran. Enligt differenslärans förespråkare⁷ skall begreppet skada anses beteckna en differens mellan två händelseled; det faktiska och ett hypotetiskt.⁸ Skadan kan således sägas utgöra den ekonomiska skillnaden mellan det händelseförlopp som utvecklats sedan den skadegörande handlingen inträffade (det faktiska händelseförloppet) och det som mest sannolikt skulle ha förverkligats om denna händelse inte hade inträffat (det hypotetiska händelseförloppet).⁹ Differensläran är emellertid inte oomstridd. Den allvarligaste invändningen mot läran går ut på att den emellanåt leder till resultat som inte är förankrade i gällande rätt.¹⁰ Enligt differensläran skall alla ekonomiska fördelar av den skadegörande händelsen, exempelvis försäkringsersättningar, avräknas från skadeståndet. I vissa fall skall emellertid enligt gällande rätt inte någon

⁴ Se prop 1975:12 s 99.

⁵ Se *Hager*; *Värderingsrätt* s 141 ff, *Roos*; *Ersättningsrätt och ersättningssystem* s 33.

⁶ Jfr *Roos* a a s 33.

⁷ Se *Strahl*; *Fyra expropriationsrättsliga uppsatser* s 167 ff, *Persson*; *Skada och värde* s 16 ff och *Rodhe*; *Obligationsrätt* s 467 ff.

⁸ Se *Strahl*; a a s 167, *Persson*; a a s 16 och *Rodhe*; a a s 467 ff.

⁹ Se *Strahl*; a a s 167.

¹⁰ Se *Vinding Kruse*; *Anmälan av Rodhe*, *Obligationsrätt* s 299.

sådan avräkning ske.¹¹ En annan invändning är att differensläran i sig inte säger mycket om vilka skador som är ersättningsgilla samt hur ersättningen härför skall beräknas.¹² Dessa frågor besvaras istället av de i det särskilda fallet tillämpliga rättsreglerna.¹³ Differenslärans anhängare har med anledning av nu anförda synpunkter, medgivit att läran inte kan göra anspråk på att utgöra en normativ lära på så sätt att den ”i sig komprimerar regler för lösning av särskilda rättstillämpningsfrågor”. Istället bör läran antas ge en ”logisk modell” för skadans bestämning varvid resultatet blir ”beroende av de rättsliga variabler, som insätts i schemat”.¹⁴ Differensläran skulle således endast ge ”en allmän ram, i vilken skadeståndsberäkningens olika frågor kunna placeras in”.¹⁵ Att läran utgör en övergripande modell för skadeståndsberäkning torde numera anses oomstritt.¹⁶

¹¹ Exempelvis skall ersättning från privat summaförsäkring (med undantag från sådan försäkring som anges i 5 kap 3 § SkL) kumuleras med skadeståndet.

¹² Se *Hellner*; Obligationerätt, försäkring och skadestånd s 251.

¹³ *Ibid.*

¹⁴ Se *Persson*; Skadestånds- och försäkringsrättsliga studier s 120.

¹⁵ Se *Rodhe*; Lärobok i obligationsrätt s 207.

¹⁶ Se *Radetzki*; Skadeståndsberäkning vid sakskada s 20. Detta framgår enligt Radetzki med särskild tydlighet av det faktum att även lärans främsta kritiker uttalat sig i denna riktning (s 20 not 41). Se *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 360 och *Vinding Kruse*; Erstatningsretten s 340.

3 Sakskada

3.1 Definition av sakskada

Begreppet sakskada används i lagen synonymt med egendomsskada¹⁷ och definieras inte i skadeståndslagen. I motiven till denna lag sägs endast att ”till sakskada [är] att hänföra i första hand genom fysiska medel direkt tillfogad skada på fysiska föremål, varmed avses såväl lösa saker som fast egendom med tillhör... Med skada på fysiskt föremål jämställs förlust av föremål, även när förlusten bara är tillfällig”.¹⁸ (min kursiv)

Två skolor synes ha utvecklats vid klassificering av sakskada.¹⁹ Den ena, vilken är starkt representerad i den rättsvetenskapliga litteraturen,²⁰ förefaller utgå från ett skadefunktionsellt betraktelsesätt, där skadefunktionen på en sak påverkats genom den skadegörande handlingen har sakskada ansetts föreligga. Den andra skolan representerar ett mer formellt synsätt, där framförallt frågan om saken drabbats av en synlig förändring eller i vart fall utsatts för en påverkan genom brukande av fysiska medel ställs i förgrunden. Särskilt vid den skadereglering som bedrivs av Skadeförsäkringens villkorsnämnd synes olika varianter av den senare skolan ha haft avgörande betydelse för om skadan skall ha klassificerats som sakskada.²¹

Begreppen personskada, sakskada och ren förmögenhetsskada motiverades huvudsakligen av framställningsmässiga skäl, men har även kommit att få sakliga konsekvenser.²² Genom knytandet av olika rättsföljder till de olika kategorierna i SkL är tanken den att man söker lämpliga normlösningar för typsituationer. Men det saknas stöd i förarbetena för en tanke att avgränsningen tillkommit för att lösa svåra gränsfall eller komplexa skadesituationer. Att någon skulle undgå ansvar, trots att man varit vållande, därför att skadan inte kan kategoriseras på ett visst sätt ur begreppspsykiatri ter sig främmande.²³

Skadebegreppen har än så länge endast marginellt kommit att tjäna en självständig betydelse för den skadeståndsrättsliga analysen. Men på försäkringsavtalsrättens område har motsatsen varit fallet sedan länge. Detta eftersom försäkringsbolagen haft svårigheter att avgränsa vilka förmögenhetsförluster som ska vara ersättningsgilla och vilka rättssubjekt som skall

¹⁷ Se Bengtsson och Strömbäck; Skadeståndslagen s 291.

¹⁸ Se prop 1972:5 s 579 ff.

¹⁹ Se Kleineman; Begreppsbyggnaden och den skadeståndsrättsliga analysen s 728 f.

²⁰ Se t ex Agell; Skadeståndsansvar vid obehörigt förfogande över annans egendom s 23 ff samt Ullman; Sakskada eller ren förmögenhetsskada s 189 ff.

²¹ Se Kleineman; a a s 728 f.

²² Se Hellner; Lagstiftning inom förmögenhetsrätten s 127.

²³ Se Kleineman; a a s 718.

anses berättigade till ersättning.²⁴ Den definition av sakskada som förekommer i motiven till SkL har inte tillkommit för att avgränsa ersättningsgill skada mot icke ersättningsgill skada, utan endast tjäna som beskrivning av den typiska sakskadan. Den rådande osäkerheten om sakskadebegreppets närmare innebörd förefaller ha föranlett svenska försäkringsbolag att avstå från att närmare precisera i försäkringsavtalen vad man avser med ersättningsgill sakskada.²⁵

3.2 Praxis

Att avgöra vad som utgör sakskada medför vanligtvis inte några större svårigheter. I undantagsfall kan emellertid besvärliga gränsdragningsfrågor uppkomma. Ett rättsfall där definitionen av begreppet sakskada aktualiserades är *NJA 1990 s 80*. I målet hade en avelstik betäckts av en lösdrivande hanhund och blivit dräktig med blandrasvalpar. Tvistefrågan i målet gällde således om hanhunden genom betäckningen hade orsakat en sakskada. Medan tingsrättens ledamöter var oeniga i frågan om skadans principiella karaktär (ren förmögenhetsskada eller sakskada) och därför i domskälen endast anförde att den var ”av sådan beskaffenhet att den bör ersättas” fann hovrätten att tiken hade ”utsatts för en fysisk förändring, som medfört att ett avelstillfälle omintetgjorts”. Denna ofördelaktiga effekt som hade medfört ekonomisk skada för dess ägare ansågs vara att betrakta som en sakskada. Föredragande revisionssekreteraren Frostell uttalade i betänkandet att den närmare innebörden av de i motiven angivna kriterierna för sakskada, visat sig innebära vissa tillämpningssvårigheter och att något klart ställningstagande i rättspraxis till hur den i målet aktuella skadan skulle bedömas inte fanns. I doktrinen har dock betäckningsskador ansetts vara sakskador.²⁶ RevSokr ansåg att dräktigheten var att betrakta som en skada vilken vore ”att jämställa med en tillfällig förlust av ett fysiskt föremål”²⁷ och därför vore att anse som sakskada. HD anslöt sig till slutsatsen i betänkandet och konstaterade helt kort att tiken genom dräktigheten hade utsatts för en *fysisk förändring*, vilken var att betrakta som en sakskada. Inkomstbortfallet till följd av blandrasvalparna ansågs vara en följd av denna skada.

Det ledande rättsfallet rörande gränsdragningsfrågan mellan sakskada och ren förmögenhetsskada utgörs i såväl skadestånds- som försäkringsrättsliga sammanhang av *NJA 1996 s 68*. Omständigheterna i målet var att en defekt fläns hade svetsats samman med en annan komponent till en kapsel i en flygplansmotor. Kapseln hade på grund av felet kasserats. Fråga i målet var

²⁴ Se *Kleineman*; Begreppsbyggnaden och den skadeståndsrättsliga analysen s 733.

²⁵ *Ibid.*

²⁶ Se *text Hellner och Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 99.

²⁷ Det anges inte vari denna parallellitet egentligen består, men torde vara förlusten av möjlig valpkull under den tikens livstid. Det anges nämligen i den skadelidande partens beskrivning av skadan att en ”avelstik inte [bör] belastas med mer än en valpkull om året och inte heller med mer än sex kullar under en livstid”.

huruvida den felaktiga flänsen kunde ansetts ha förorsakat en sakskada och därmed berättiga till ersättning ur befintlig ansvarsförsäkring. Vad som avsågs med sakskada framgick inte av försäkringsvillkoren. Högsta domstolen förde inledningsvis ett resonemang om sakskadebegreppet i skadeståndslagen kontra försäkringssammanhang. HD konstaterade att begreppet sakskada i försäkringsvillkoren inte bör ges annan innebörd än det har i skadeståndslagen. Beträffande innebörden av sakskada uttalade domstolen att vikten både i rättspraxis och i försäkringsbolagens praxis kommit att läggas vid den fysiska förändringen. Vidare konstaterades att "[b]enägenheten att fästa avseende vid skadans fysiska natur har blivit hårt kritiserad i doktrinen, som förordat att prövningen om sakskada inträffat skall ske mera med hänsyn till om den försäkrade egendomen fått en försämrad funktion eller ej". Den kritik som har riktats mot att låta svaret på frågan om sakskada inträffat helt eller nästan helt bero på om en fysisk förändring av egendomen skett, framstod enligt HD som befogad. Således konstaterades att ett sakskadebegrepp som skall täcka skadeståndslagens vida tillämpningsområde måste utformas så att hänsyn kan tas till omständigheterna i det särskilda fallet. Enligt HD bör hänsyn också kunna tas vid bedömningen till "att den ifrågavarande egendomen försämrats genom att dess funktion förlorats eller blivit nedsatt i icke obetydlig grad". HD konstaterade att skadan i målet var att betrakta som en sakskada. Kapslarna ansågs ha en så nedsatt funktion att sakskada förelåg. Den felaktiga flänsen ansågs således ha förorsakat en sakskada.

3.3 Skada på häst

Till många hästägares stora förvåning är häst i lagens mening att betrakta som sak, varvid skada härpå är att se som sakskada. Direkt tillfogad yttre skada på häst torde inte medföra några större svårigheter att fastställa. Av *NJA 1990 s 80* kan slutsatsen dras, att även betäckningsskador utgör skada på häst. Detta förutsätter emellertid att betäckningen lett till dräktighet, då det i själva verket är dräktigheten som utgör skadan. Har betäckningen inte resulterat i dräktighet, men likväl åstadkommit andra fysiska skador i hästens underliv eller lett till infektioner, torde dessa vara att jämföra med en fysisk tillfogad skada.

4 Beräkning av skadestånd för sakskada enligt 5 kap 7 § SkL

4.1 Allmänt om 5 kap 7 §

Den bestämmelse som numera finns i 5 kap 7 § SkL tillkom i samband med att SkL trädde ikraft 1972.²⁸ 1975 fick den sin nuvarande plats i SkL och har efter viss omredigering följande lydelse:²⁹

” Skadestånd med anledning av sakskada omfattar ersättning för

1. sakens värde eller reparationskostnad och värdeminskning,
2. annan kostnad till följd av skadan,
3. inkomstförlust eller intrång i näringsverksamhet.” (min kursiv)

Bestämmelsen tillkom i syfte att kodifiera gällande rätt. Dess syfte var inte att ge en uttömmande bestämning av de ersättningsgilla skadorna. Tvärtom förutsattes en vidare rättsutveckling genom domstolarnas försorg. I förarbetena betonades att bestämmelsen inte var avsedd att utgöra grund för motsatsslut.³⁰

4.2 Sakens värde eller reparationskostnad och värdeminskning

Utgångspunkten i 5 kap 7 § SkL är att det värde som den skadade egendomen representerade före skadan skall återställas. Skadebegreppet kan här indelas i totalskada samt partiell skada. Vid *totalskada* är reparation inte möjlig och ersättningen skall i dessa fall motsvara den skadade hästens värde före skadan.³¹ Vid *partiell skada* finns två alternativ. Den skadelidande kan vara berättigad till ersättning motsvarande den skadade hästens värde före skadan, med avdrag för dess restvärde (d v s det kvarvarande värdet efter skadan). Denna metod kommer främst ifråga vid betydande skador och gör det möjligt för den skadelidande att sälja hästen i befintligt skick och köpa en ny. Alternativt kan den skadelidande vara berättigad till en ersättning motsvarande kostnaden för reparation av den skadade hästen jämte eventuell återstående värdeminskning. Denna metod tillämpas vid mindre skador och förutsätter att ägaren behåller den skadade

²⁸ I fråga om bestämmelsen, se prop 1972:5 s 578 ff, 644 samt 655.

²⁹ Se prop 1975:12 s 217.

³⁰ Se prop 1972:5 s 579.

³¹ Se *Bengtsson och Strömbäck*; Skadeståndslagen s 292 samt *Karlgren*; Skadeståndsrätt s 197 f.

hästen.³² Restvärdesmetoden är generellt sätt oftast gynnsammast för den skadeståndsskyldige, medan den skadelidande brukar vinna på att få egendomen reparerad och behålla den. Detta torde vara fallet även vid skada på häst, under förutsättning att hästen kan bli fullt återställd. Huvudprincipen i skadeståndsrätten är emellertid att den skadeståndsskyldige skall få tillämpa den lösning som är ekonomiskt mest fördelaktigt för honom.³³

4.3 Annan kostnad till följd av skadan

Även annan kostnad än reparation av den skadade hästen kan vara ersättningsgill enligt 5 kap 7 § SkL.³⁴ Begreppet ”annan kostnad” omfattar exempelvis kostnad för transport, besiktning och värdering av den skadade hästen samt utgifter som varit nödvändiga för att begränsa skadeverkningarna.³⁵ Andra exempel på kostnader som torde vara ersättningsgilla utgörs av förlust av bonus på försäkring som tagits i anspråk med anledning av skadan.³⁶ Förhållandena kan som synes vara mycket varierande och någon uttömmande uppräkningslista kan därför inte komma ifråga.³⁷

En särskild typ av kostnadsersättning som omfattas av 5 kap 7 § 2 p SkL utgörs av så kallad stilleståndsersättning,³⁸ d v s ersättning avseende den kostnad som kan uppkomma p g a att den skadade egendomen inte kan användas som planerat.³⁹ Såsom exempel härpå är ersättning för hyrbilskostnad som uppkommer för ägaren till en skadad bil under den tid som bilen repareras. Men stilleståndsersättning utgår även om den skadelidande av någon anledning inte gör någon tillfällig ersättningsanskaffning.⁴⁰ Skäl härför kan vara att den skadelidande istället väljer att gå till fots, att denne innehar ett reservfordon eller annat. Ersättningen anses i dessa fall omfatta ”utgifter och kostnader”, såsom exempelvis

³² Se *Bengtsson och Strömbäck*; Skadeståndslagen s 295, *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 423 samt *Karlgren*; Skadeståndsrätt s 198 f.

³³ Se *Roos*; Ersättningsrätt och ersättningsystem s 272. Jfr *NJA 1971 s 126*.

³⁴ Orsaken till att kostnad för reparation av den skadade egendomen särskilts från övriga kostnader till följd av skadan, förefaller vara en önskan att ge 5 kap 7 § SkL en utformning motsvarande 5 kap 1 § SkL, avseende de ersättningsgilla följderna av personskada, i vilket stadgande sjukvårdskostnader särskilts från övriga kostnader till följd av skadan (se prop 1972:5 s 579).

³⁵ Se prop 1972:5 s 580.

³⁶ Se SOU 1989:88 s 149 samt *Hellner & Johansson*; a a s 426. Det sagda gäller dock med undantag för trafikförsäkringar, se *NJA 1988 s 396*.

³⁷ Se prop 1972:5 s 580.

³⁸ Se prop 1972:5 s 580.

³⁹ Se *Hellner & Johansson*; a a s 425, framhåller att denna term stundtals nyttjas som beteckning för all indirekt förlust som beror på att det skadade föremålet ej kan nyttjas. Även *Andersson*; Skyddsändamål och adekvans s 535 använder begreppet på detta sätt.

⁴⁰ Se prop 1972:5 s 580. Se även rättspraxis *NJA 1939 s 481* och *NJA 1945 s 295*. Från doktrinen, se *Bengtsson & Strömbäck*; Skadeståndslagen s 296 och *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 425,

fordonsskatter, försäkringspremier eller låneräntor, som den skadelidande lagt ned för att kunna nyttja den aktuella egendomen, som till följd av skadefallet "blivit onyttig".⁴¹ Ifrågavarande utgifter har på intet vis uppkommit "till följd av skadan",⁴² de har endast till följd härav blivit onyttiga. I *NJA 1939 s 30* hade en häst skadats och ej kunnat nyttjats i arbete under 6 mån. Skadeståndsskyldigheten omfattade, förutom vårdkostnader, kostnader för utfordrande under denna tid. Kostnader för foder åt hästen skulle ha uppkommit även om den inte skadats. Men denna kostnad blev onyttiggjord när hästen inte kunde användas i arbete. Uppenbarligen skall begreppet "kostnad" inte uppfattas som ett penningutlägg (utgift).⁴³ Snarare avser begreppet "kostnad" i detta sammanhang omintetgörandet av möjligheten att nyttja det föremål som tidigare införskaffats och för vars upprätthållande sådant som exempelvis fordonsskatt, försäkringspremier och låneräntor betalats.⁴⁴ En sådan företagsekonomisk tolkning av kostnadsbegreppet medför att även tidigare utgifter, vilka till följd av skadan blivit onyttiga, varvid de förvandlats till kostnader, är ersättningsgilla med stöd av 5 kap 7 § 2 p SkL.⁴⁵ Detta gäller alldeles oavsett för det fall att den skadelidande i det konkreta fallet skulle ha nyttjat det skadade föremålet eller ej.⁴⁶ När det gäller stilleståndsersättning för skada på häst följer av *NJA 1939 s 30* att denna kan yrkas för hästar i näringsverksamhet, men torde även kunna yrkas för skada på fritidshäst ägd av privatperson. Även i det senare fallet omintetgörs möjligheten för ägaren att få åtnjuta frukterna av nedlagda kostnader. Av egen erfarenhet saknar många hästägare kunskap om denna ersättningsrätt. Oftast gör den skadelidande och skadevållaren upp i godo, varvid endast kostnader för veterinärvård/självrisk för veterinärvårdsförsäkring ersätts. Att stilleståndsersättning kan utgå för häst använd för nöjets skull, se nedan kap 6.1.1.

Varken i 5 kap 7 § 2 eller dess motiv anges några som helst begränsningar avseende de ersättningsgilla kostnadernas föremål.⁴⁷ Emellertid ger rättspraxis vid handen att *de kostnader för utredning och/eller administration* som uppkommit eller blivit onyttiga med anledning av ett skadefall som regel inte omfattas av skadevållarens ansvar.⁴⁸

⁴¹ Se prop 1972:5 s 580. *Bengtsson & Strömbäck*; a a s 296. Jfr *Hellner & Johansson*; a a s 427 f.

⁴² Se *Andersson*; Skyddsändamål och adekvans s 544.

⁴³ Se *Radetski*; Skadeståndsberäkning vid sakskada s 26 och *Ljung*; Ekonomiska kalkyler s 22.

⁴⁴ Se *Radetski*; a a s 26. Jfr *Ljung*; a a s 22.

⁴⁵ Ifrågavarande kostnadsbegrepp tillämpas inte endast vid stilleståndsersättning, utan även i andra sammanhang. Exempelvis när statens utgifter för bevarande av fridlyst djurart inte kunnat nyttiggöras i *NJA 1995 s 249*.

⁴⁶ Se *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 427.

⁴⁷ Se prop 1972:5 s 580, där det anges att det är domstolarnas uppgift att dra upp gränserna för vad som skall anses ersättningsgillt. Dock betonas att kravet på adekvat kausalitet medför vissa begränsningar.

⁴⁸ Se *NJA 1983 s 209* och *NJA 1989 s 251*.

4.4 Inkomstförlust eller intrång i näringsverksamhet

Även ”inkomstförlust eller intrång i näringsverksamhet” är ersättningsgilla enligt 5 kap 7 § 3 p SkL. Begreppet inkomstförlust omfattar den förtjänst som den skadelidande förlorat till följd av skadan. Dels avses förlust av arbetsförtjänst, dels förlust av annan (icke-yrkesmässig) inkomst. I förarbetena nämns som exempel på förlust av arbetsförtjänst, en arbetstagare som skall hålla med egna redskap och får sin arbetsinkomst minskad p g a att redskapen efter en skada blivit obrukbara.⁴⁹ Icke-yrkesmässig inkomstförlust exemplifieras i förarbetena med, att en villaägare till följd av en brand går miste om inkomsten från uthyrningen av ett rum i villan.⁵⁰ En sådan icke-yrkesmässig inkomstförlust skulle kunna aktualiseras för det fall en hästägare har en medryttare, som betalat för att få rida hästen ett visst antal dagar i månaden.

Intrång i näringsverksamhet kan aktualiseras om den skadade hästen nyttjas i den skadelidandes näringsverksamhet. Intrångsersättningen omfattar intäktsbortfall samt kostnader som uppkommit till följd av skadan (exempelvis kostnader hänförliga till skadebegränsning).⁵¹ Sådana kostnader ersätts emellertid redan med stöd av 5 kap 7 § 2 p SkL. Således överlappar 2 p och 3 p i 5 kap 7 § SkL varandra i detta avseende. Eftersom den gängse definitionen av begreppet intrång i näringsverksamhet omfattar dessa kostnader får det anses mest naturligt att rent formellt ersätta dessa med stöd av 5 kap 7 § 3 p SkL.⁵² I *NJA 1939 s 30* fick ägaren till en skadad häst, som användes i arbete, endast ersättning för vårdkostnader och foderkostnader.⁵³ Någon intrångsersättning var det inte tal om här. Detta skulle kunna förklaras av att någon sådan ersättning inte yrkades av käranden. Om en sådan ersättning hade yrkats men inte bifallits, skulle detta ha inneburit ett avsteg från differensprincipen.

Intrång i näringsverksamhet kan likväl vara fråga om en kapitalförlust som uppkommit till följd av skadan, såväl som en resultatförlust i den skadelidandes verksamhet. Intrång i näringsverksamhet kan således avse den förlust som uppkommer genom att den skadelidande till följd av skadan måste göra sig av med produktionsresurser till underpris.⁵⁴ I motiven exemplifieras detta med att en lantbrukare till följd av en skada tvingas realisera sin djurbesättning till ett pris som understiger marknadspris.⁵⁵

5 kap 7 § 3 p SkL kan bokstavligen tolkas som om att skadestånd omfattar inkomstförlust *eller* intrång i näringsverksamhet. Den skadelidande skulle

⁴⁹ Se prop 1972:5 s 581.

⁵⁰ Se prop 1972:5 s 580 f.

⁵¹ Se Hellner & Johansson; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 426.

⁵² Se *Radetzki*; Skadeståndsberäkning vid sakskada s 32.

⁵³ Se ovan kap 4.3.

⁵⁴ Se *Bengtsson & Strömbäck*; Skadeståndslagen s 159.

⁵⁵ Se prop 1975:12 s 155 f.

då få nöja sig med ersättning för antingen inkomstförlust eller intrång i näringsverksamhet. Detta spørsmål omnämns inte alls i förarbetena till SkL. Hade lagstiftaren haft för avsikt att inskränka skadeståndets omfattning i här aktuellt avseende hade det säkerligen redovisats och diskuterats i förarbetena.⁵⁶

⁵⁶ Se *Radezki*; a a s 33 n 84.

5 Ideella sakskador

5.1 Allmänt

Skadeståndet omfattar som huvudregel enbart ekonomisk skada. För att ideell skada skall ersättas fordras uttryckligt lagstöd.⁵⁷ Vid personskada anges uttryckligen att de ideella skadeföljderna sveda och värk, lyte och annat stadigvarande men samt särskilda olägenheter utgör ersättningsgilla följder av den primära skadan.⁵⁸ Däremot förekommer inte någon lagstadgad rätt till ersättning för ideella skadeföljder vid sakskada, men har för vissa sådana värden faktiskt förekommit i svensk rätt.⁵⁹ Denna rätt upphävdes dock 1974 med motiveringen att det inte ansågs möjligt att med rimliga anspråk på rättvisa och stadga utmäta sådan ersättning.⁶⁰ På personskadeområdet har motsvarande problem emellertid lösts genom att den ideella ersättningen för exempelvis sveda och värk har fastställts schablonmässigt. Möjligheten till ideella schablonmässigt fastställda ersättningsanspråk vid sakskada motsvarande dem vid personskada avvisades av Kommittén om ideell skada.⁶¹ Enligt kommittén skulle det medföra betydande praktiska svårigheter att fastställa dels när förlust av affektionsvärden anses föreligga, dels storleken på den ersättning som i olika fall skall utdömas, om en *generell* rätt till ersättning för affektionsvärden infördes i svensk skadeståndsrätt.

5.2 Kriterier för gränsdragning mellan ekonomisk och ideell skada

Gränsdragningen mellan ekonomisk och ideell följskada till sakskada är avgörande huruvida ersättning för en uppkommen skada skall utgå eller ej. I litteraturen har diskussionen rörande gränsen mellan ekonomisk och ideell skada ofta fokuserat på innebörden av begreppet ekonomisk skada. Tre olika teorier om innebörden av detta begrepp har kommit till uttryck i litteraturen sedan slutet av 1800-talet, alla med utgångspunkten att skadegörarens ansvar vore begränsat till att avse ekonomisk skada. I och med att skada

⁵⁷ Se exempelvis *Andersson*; Ekonomisk-ideell skada s 8, *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 371, *Karlgren*; Skadeståndsrätt s 195 samt *Persson*; Skada och värde s 362.

⁵⁸ Se 5 kap 1 § SkL.

⁵⁹ I 9 kap 8 § i 1919-års vattenlag föreskrevs att frågorna om och i vad mån skada uppstått skulle avgöras med hänsyn till också skada och lidande av annan beskaffenhet än rent ekonomiskt.

⁶⁰ Se prop 1974:83 s 145.

⁶¹ Se SOU 1992:84 s 260 f. I prop 2000/01:68 ansluter sig regeringen till kommitténs anförda uppfattning (s 56 f).

som inte faller in under begreppet ekonomisk skada är av ideell natur kan dessa teorier vara belysande för gränsdragningsproblematiken.

5.2.1 Pengeteorin

Pengeteorin är den äldsta av de tre teorierna och formulerades 1893 av den norske rättsvetenskapsmannen Scheel. Enligt denna kan en skada endast anses vara av ekonomisk natur i den mån den (a) medfört en minskning av penningvärdet av den skadelidandes förmögenhet, (b) försämrat den skadelidandes möjligheter att i framtiden skaffa sig förmögenhet eller (c) medfört att den skadelidande åsamkats utgifter.⁶² Ekonomisk skada kom således enligt pengeteorin endast att omfatta förmögenhetsskador.

5.2.2 Værditeorin

Som en reaktion mot pengeteorin och den enligt många alltför snäva begränsningen av den skadeståndsskyldiges ansvar som följde därav, framförde Hagerup Bull 1920 den så kallade værditeorin. Enligt denna nationalekonomiskt baserade teori, kan en ekonomisk skada anses föreligga så snart ett ekonomiskt värde minskat eller gått förlorat. De värden som kan betraktas som ekonomiska värden utgörs av (a) konsumtionsvärden (bruksvärden), (b) produktionsvärden och (c) omsättningsvärden. De två sistnämnda värdena torde omfattas av pengeteorin och redogörs därför inte för igen. Att förlust eller minskning av konsumtionsvärden skulle anses utgöra ekonomisk skada var däremot någonting nytt. Enligt Hagerup Bull utgjorde konsumtionsvärdet, värdet av att slutligt kunna använda det föremål som skadats. Såsom exempel nämndes att ägaren av ett piano nyttjar detta genom att för sitt eget höga nöjes skull spela på det. Att även konsumtionsvärdet borde beaktas motiverades med att detta värde kunde anses utgöra det mest centrala värdet.⁶³ Storleken av sådana ersättningsgilla konsumtionsvärden vore enligt Hagerup Bull möjliga att empiriskt fastställa i pengar. Exempelvis kunde de uppoffringar den skadelidande gjort för att erhålla det skadade föremålet/förmånen ge vägledning i detta avseende.⁶⁴

Den av Hagerup Bull företrädde teorin representerar ett ekonomiskt betraktelsesätt. Konsumtionsvärdet skulle enligt denna ersättas, även om det så bara uppfattades av en enda person. Konsumtionsvärdet behövde således inte delas av andra och sålunda utgöra ett marknadsvärde. Rättsekonomerna ser inte ideell skada som en icke-ekonomisk skada. De menar att även ideell skada kan bestämmas ekonomiskt. Ses skadan ekonomiskt får man således räkna med ett ”reservationspris”. Det motsvarar det lägsta pris till vilket någon skulle vilja byta ut skadan mot ersättningen. Tillämpas detta vid

⁶² Se *Scheel*; Om erstatning for ikke økonomisk skade s 446 f.

⁶³ Se *Hagerup Bull*; Den økonomiske skade s 162ff.

⁶⁴ Se *Hagerup Bull*; a a s 196f.

skada på häst skulle man fråga: Hur mycket skulle en hästägare vara villig att betala för att rädda sin häst eller till vilket pris skulle denne vara villig att sälja hästen (uppskattat värde). Sett på detta sätt kommer man nog ofta upp i mycket stora belopp. En del skulle säkert till och med säga att de inte skulle sin häst ens för alla pengar i världen.

5.2.3 Allmän värderingsmättstock

Ussing publicerade 1941 en uppsats, i vilken han diskuterade innebörden av begreppet ekonomisk skada.⁶⁵ Enligt Ussing vore det rimligt att låta syftet bakom den begränsning av skadegörarens ansvar som innebär att denne ansvarar för enbart ekonomisk skada, bli styrande för gränsdragningen mellan ekonomisk och ideell skada.⁶⁶ Nämda syfte utgjordes enligt Ussing av ett krav på förutsägbarhet i fråga om skadeståndsansvarets omfattning.⁶⁷ I jämförelse med förutsebarhetskravet var Scheels definition av begreppet ekonomisk skada enligt Ussing alltför snävt.⁶⁸ Men han var inte heller villig att utsträcka innebörden av begreppet ekonomisk skada i samma utsträckning som Hagerup Bull. Skador som inte borde omfattas av skadegörarens ansvar uppgav Ussing såsom exempel förlorade affektionsintressen. Det förhållande att ett affektionsvärde, d v s ett värde som uppfattas av enbart en person, inte omfattas av skadevållarens ansvar råder en omfattande enighet i den skadeståndsrättsliga doktrinen.⁶⁹ Någon klar gräns mellan affektionsvärden och skönhetsvärden, som fler än den enskilde kan uppskatta är svår att dra. För det fall egendomen har ett värde även för andra räknas värdet som mer objektiviserat. Detta även om relationen till egendomen inte är annorlunda utan bara delat av flera.

Enligt Ussing var skadan av ekonomisk natur när den kunde värderas i pengar med stöd av en allmän värderingsmättstock, d v s objektiva kriterier för värdesättandet.⁷⁰ Såsom exempel på skador som enligt denna princip skulle kunna anses vara av ekonomisk natur och således ersättningsbara angav Ussing bl a (a) skada på ett föremål som specialtillverkats med hänsyn till behovet hos en särskild användare och som till följd härav saknar marknadsvärde, varvid ersättningen skulle motsvara kostnaden för återanskaffning med avdrag för ålder och bruk; (b) skada som reparerats genom den skadelidandes eget arbete utan påföljande inkomstförlust varvid ersättningen skulle uppgå till skälig lön för arbetsinsatsen; (c) förlorad tillgänglighet till något som visserligen inte hade varit möjligt att avyttra men som människor i allmänhet förvärvar mot vederlag (exempelvis en

⁶⁵ Se *Ussing*; Hvilke arter af skade skall erstattes efter alminnelige regler om erstatning udenfor kontraktsforhold.

⁶⁶ Se *Ussing*; a a s 746.

⁶⁷ Se *Ussing*; a a s 748 f.

⁶⁸ Se *Ussing*; a a s 749f.

⁶⁹ Se exempelvis *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 429, *Karlgren*; Skadeståndsrätt s 197 samt *Persson*; Skada och värde s 377.

⁷⁰ Se *Ussing*; a a s 750.

personlig inbjudan att närvara vid en teaterföreställning) varvid ersättningen skulle bestämmas till kostnaden för en tänkt restitution (exempelvis till kostnaden för en ordinär teaterbiljett) samt (d) skada på något som utgör en produkt av den skadelidandes eget arbete varvid ersättningen, oaktat att det skadade föremålet saknar marknadsvärde, skulle bestämmas till en skälig lön för nedlagt arbete.⁷¹

För att en sakskada skall vara ersättningsgill enligt Ussing krävs sålunda att det finns ett objektivet ekonomiskt värde att falla tillbaka på i värderingen av skadan. Det finns således ett marknadsvärde i grunden. Detta förefaller i jämförelse med väriteorin som ett orättvist ersättningsystem. Den skadelidandes skadestånd är beroende av att andra delar dennes värderingar. Om en skada drabbar en sak vars värde även kan delas av andra, föreligger tur snarare än otur. Den rättsosäkerhet som skulle uppstå vid ersättandet av icke-ekonomisk skada skulle väsentligen vila på svårigheten eller omöjligheten att uppskatta skadan i pengar.⁷² Men trots allt kvarstår en rättsosäkerhet för dem vars värderingar inte delas av andra och således blir utan ersättning vid skada.

Det av Ussing förespråkade gränsdragningskriteriet mellan ekonomisk och ideell sakskada synes utgöra den dominerande uppfattningen i doktrinen.⁷³ Måttstocksteorin inrymmer emellertid i sig delar av föregångarna. Att man skall göra en värdering (jfr värdeteorin) i pengar (jfr pengateorin) och att detta skall utföras utifrån marknadens mått (jfr måttstocksteorin) utgör hörnstenarna i skadebegreppet än idag.⁷⁴ Enligt Andersson lyckas försöken att definiera den ekonomiska skadan snarare att beskriva mätinstrumentet än det som mäts. Det finns en mängd olika värden och intressen, men dessa omfattas av skadeståndsrätten först om de kan iakttas, mätas och fastställas på visst sätt. Det är inte vissa egenskaper i sig hos de olika intressena, utan dess förmåga att inordnas i mätproceduren som blir avgörande.⁷⁵

⁷¹ Se *Ussing*; a a s 750 ff.

⁷² Se *Ussing*; a a s 748 f.

⁷³ Se *Andersson*; Ekonomisk- ideell skada s 9. Detta konstaterades redan i *Persson*; Skada och värde s 366. Jfr *Hager*; Värderingsrätt s 227.

⁷⁴ Se *Andersson*; Ekonomisk- ideell skada s 9.

⁷⁵ Se *Andersson*; a a s 8.

6 Gränsdragning mellan ekonomisk och ideell skada i praxis

6.1 Allmänt

Gränsdragningen mellan ekonomisk och ideell följdskada till sakskada är som ovan nämnts avgörande för huruvida ersättning för en uppkommen skada skall utgå eller ej. Då skada på häst är att anses som sakskada är det av intresse för skadeståndsberäkningen att belysa den praxis där gränsdragning huruvida skadan varit av ideell eller ekonomisk natur ställts på sin spets. Principen har varit att ekonomiska men inte ideella följder av sakskada kan bli föremål för ersättning. Några avsteg från den nämnda principen har det egentligen inte varit tal om. I några fall har Högsta domstolen utdömt skadestånd för följdskador som legat på gränsen mellan ekonomisk och ideell skada (kap 6.2 – 6.3). För att erhålla skadestånd i gränsoområdet krävs att skadan antingen med hjälp av gängse begreppsapparaten kan föras över till den ekonomiska sidan, eller via en särskild definieringsoperation kan inordnas under något av de lagreglerade undantag som medger ideell ersättning.⁷⁶

6.2 Frustrationsskador

Emellanåt medför en sakskada varken utgifter eller inkomstförlust för den skadelidande. Skadan kan inte desto mindre få till *följd att tidigare utgifter blivit onyttiga*. Den skadelidande drabbas i dessa fall av frustration över att inte kunna skörda frukterna av de tidigare utgifterna. Med inspiration från kontinental skadeståndsdoktrin kan en sådan skada benämnas frustrationsskada.⁷⁷ Dessa skador kan mycket väl omfattas av skadevållarens ansvar.⁷⁸ Men i åtminstone två olika sammanhang kan emellertid skadestånd avseende frustrationsskada ifrågasättas av den anledningen att skadan möjligen är av ideell natur (kap 6.2.1 – 6.2.2).

⁷⁶ Se *Andersson*; Ekonomisk- ideell skada s 8.

⁷⁷ Se *Dufwa*; Flera skadeståndsskyldiga 4716. Jfr *Andersson*; Skyddsändamål och adekvans s 537.

⁷⁸ Se kap 4.3

6.2.1 Stilleståndsersättning avseende egendom använd för nöjets skull

Det kan anses diskutabelt huruvida den skadelidandes krav på stilleståndsersättning⁷⁹, vid skada på egendom som ägaren använder för nöjes skull tar sikte på ekonomisk eller ideell skada. Enligt Högsta domstolen omfattas denna skada emellertid av skadevällarens ansvar. I *NJA 1945 s 440 I* hade en lustjakt skadats vid en kollision med ett annat fartyg. Ägaren till lustjakten yrkade bland annat ersättning för den förlorade möjligheten att nyttja jakten under återstoden av seglingssäsongen. Det yrkade beloppet på ca 3 000 kr utgjorde en proportionell del av den totala årskostnaden för lustjakten, motsvarande den del av seglingssäsongen som till följd av olyckan hade gått förlorad. HD ansåg skadan som ersättningsgill och bestämde utan närmare motivering beloppet till 1000 kr. Sett till detta rättsfall torde även en hästägare kunna få ersättning för skada på fritidshäst, då denna inte kunnat nyttjas för det avsedda ändamålet.

6.2.2 Förlorad fritid

En annan situation där ekonomisk skada kan anses diskutabelt är den när en skadelidandes fritid till följd av en skada går förlorad. Sedan länge har sådan skada i personskadesammanhang ansetts vara av ekonomisk natur.⁸⁰ Avseende sakskada var dock rättsläget under lång tid oklart.⁸¹ Det hade emellertid på kontraktsrättens område uttalats, med sikte på konsumentförhållanden, att förlust av fritid till följd av fel i alternativt dröjsmål vid leverans av vara eller tjänst utgjorde en ekonomisk skada.⁸² På den utomobligatoriska skadeståndsrättens område framgick vidare av praxis från Brottskadeståndsnämnden⁸³ att semesterdagar som gått förlorade till följd av en bilstöld ansetts utgöra ekonomisk skada.⁸⁴

Högsta domstolen tog slutligen ställning till huruvida skadestånd skulle utgå för förlorad fritid till följd av sakskada i *NJA 1992 s 213*. Under en husvagnsemester lossnade dragkroken på A: s bil varvid såväl bil som husvagn skadades. Bilen lämnades in för reparation och en hyrbil införskaffades. När A skulle hämta sin bil under hemresan var den inte färdigreparerad. A tvingades därför att resa hem med hyrbilen, för att senare åter ta sig till den ort där den egna bilen hade reparerats. Skadestånd avseende de tre semesterdagar som till följd av skadan hade gått förlorade

⁷⁹ I fråga om detta begrepp, se kap 4.3.

⁸⁰ Se *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 384 och mer explicit *Hellner*; Skadeståndsrätt, 4 uppl, s 315. Jfr *Andersson*; Skyddsändamål och adekvans s 515 f. Från praxis, se exempelvis *1948 s 646*.

⁸¹ Enligt *Hellner*; Skadeståndsrätt, 4 uppl, s 315 låg dock närmast till hands att anlägga ett liknande betraktelsesätt som vid personskada.

⁸² Se prop 1984/85:110 s 274 samt prop 1989/90:89 s 42.

⁸³ Numera Brottsoffermyndigheten.

⁸⁴ Se *Conradi*; Brottskadelagen s 60.

yrkades från den felaktiga krokens tillverkare. Kravet bestreds med hänvisning till att förlust av semester utgjorde en icke-ersättningsgill skada. HD konstaterade inledningsvis att ersättning av det yrkade slaget låg på gränsen mellan ekonomiskt och ideellt skadestånd. Enligt HD kunde avfattningen av 5 kap 7 § SkL i sig inte uppfattas som ett avgörande hinder mot att skadestånd för sakskada även skulle omfatta förlust av fritid. Med hänvisning till uttalanden i förarbetena till KKL och KtjL,⁸⁵ åberopade domstolen att ett betraktande av fritidsförlust ”som en skada av ekonomiskt slag stämmer väl med den allmänna tendensen att tillmäta intresset av fritid och rekreation allt större betydelse”. Vidare uttalades att ”[n]ågra vägande skäl att här skilja mellan ersättning i och utom kontraktsförhållanden synes i vart fall inte föreligga när sakskadan som i detta mål träffat egendom som skulle används i rekreationssyfte”. HD: s uttalande förefaller inte ta sikte på enbart förlorad semester, utan snarare den skadelidandes möjligheter att erhålla ersättning för förlust av rekreation i största allmänhet. Att domen därigenom skulle ge stöd för att varje förlust av fritid till följd av en sakskada utgör ersättningsgill skada är dock knappast troligt. Kraftigt begränsade och rent av helt obetydliga fritidsförluster torde knappast komma att ersättas.⁸⁶ Det är emellertid oklart hur omfattande en förlust av detta slag måste vara för att bli föremål för ersättning.

Den vägledning *NJA 1992 s 213* kan ge vid skada på fritidshäst är att en hästägare som nödgas vidta långa resor till veterinär och därmed förlorar semesterdagar kan få ersättning för dessa. Inte heller är det omöjligt att en hästägare som tvingas avbryta sin semester för att vårda den skadade hästen kan få ersättning för de förlorade semesterdagarna.

6.3 Veterinärvårdskostnader överstigande djurets värde

Högsta domstolen fortsatte balansera på gränsen mellan ekonomisk och ideell följdskada till sakskada i *NJA 2001 s 65 I och II*. Frågan i de bägge målen gällde huruvida reparationskostnader (veterinärvård) överstigande djurens värde skulle anses ersättningsgilla.

6.3.1 NJA 2001 s 65 I

I *mål I* hade A: s katt blivit jagad och biten av B: s hund på en gångväg. Djurambulans tillkallades som tog katten till ett djursjukhus. Katten hade fått sår, käkskador och en hjärnskakning. Den återhämtade sig, men veterinären konstaterade att hjärnskakningen var så allvarlig att katten inte skulle bli sig lik och avlivades därför på rekommendation av veterinären. A

⁸⁵ Se prop 1984/85:110 s 274 samt prop 1989/90:89 s 42.

⁸⁶ Se *Bengtsson*; Svensk rättspraxis s 787: ”bara en förstörd söndag lär dock knappast berättiga till ersättning”.

yrkade ersättning för de kostnader han hade haft för djurambulans, vård och avlivning på djursjukhuset samt för resa från djursjukhuset till ett sammanlagt värde av ca 6 000 kr. B medgav skadeståndsansvar dock högst till kattens marknadsvärde, vilket i målet ostridigt var 100 kr.

Tingsrätten ansåg att B:s skadeståndsansvar inte begränsades till kattens marknadsvärde eftersom kattens liv eventuellt hade kunnat räddas med hjälp av vårdinsatserna. Kostnaderna ansågs ha varit befogade i den uppkomna situationen och skulle ersättas fullt ut. *Hovrätten* fastställde TR:ns dom med motiveringen att den objektiva värdesättningen i 5 kap 7 § SkL inte alltid kan vinna tillämpning fullt ut. HovR:n ansåg att ägaren till ett sällskapsdjur bör vara berättigad till ersättning av skadevällaren för vårdkostnader som överstiger djurets marknadsvärde under förutsättning att de är skäliga. Vid en sådan skälighetsbedömning måste enligt HovR vårdinsatsernas art och omfattning beaktas. Dessa måste i viss mån även relateras till djurets marknadsvärde. I förevarandefall ansågs vårdinsatserna inte ha varit medicinskt ogrundade. Vidare ansågs att kostnaderna för vården inte torde ha överstigit vad en kattägare normalt kan antas vara beredd att ta på sig under de omständigheter som förelåg.

Föredragande RevSkr Söderberg i Högsta domstolen uttalade i sitt betänkande att den skadelidandes intresse av att få reparera föremålet i vissa fall kan vara så rimligt att kostnaden måste godtas. Avseende kostnaderna till följd av skadan menade RevSkr, att första undersökningen av ett skadat husdjur hos veterinären, närmast var att jämföra med sådana besiktning- och värderingskostnader som anges i motiven. RevSkr framhöll även att det inte kan krävas att ägaren redan vid ankomsten till veterinären skall avliva sitt husdjur innan någon undersökning har utförts för att fastställa skadornas omfattning. Kostnaderna förenade med den första undersökningen skulle sålunda ersättas. När det gällde värderingen av själva skadan uttalade RevSkr att "[d]e principer som utbildats i rättstillämpning för hur värdet av skadad egendom skall bestämmas kan inte fullt ut vinna tillämpning vid skador på levande djur. Det måste för envar anses högst rimligt att ägaren till ett skadat husdjur i vissa fall skall ha rätt att få ersättning för skäliga vårdkostnader även om kostnaden för att anskaffa ett nytt husdjur av samma ras och ålder skulle uppgå till ett lägre belopp." För att en i förhållande till djurets värde hög veterinärkostnad skall accepteras måste det emellertid vara motiverat utifrån medicinska skäl att vårda djuret. Vidare ansåg RevSkr att det oftast bör vara möjligt att få besked om vilka behandlingsinsatser som kan erfordras och vilken prognos djuret har för att tillfriskna vid en första undersökning. I förevarande fall menade RevSkr att det måste ha stått klart efter den första undersökningen att kattens skador var allvarliga och att de uppgifter som lämnats inte gav tillräckligt stöd för att beslutet att fortsätta vården hade sin grund i enbart medicinska bedömningar. Sålunda skulle kostnaderna för kattens fortsatta vård inte ersättas.

HD anslöt sig inte till RevSkr betänkande utan fastställde HovR:ns domslut. Med hänvisning till *NJA 1971 s 126*⁸⁷ konstaterades att särskilda omständigheter kan föranleda att ägaren anses berättigad till ersättning för reparation trots att kostnaden härför överstiger kostnaden för återanskaffning av ett likvärdigt föremål. HD tillade att "[d]et bör dock krävas att det kan anses rimligt att reparera föremålet och att kostnaden för reparationen håller sig inom rimliga gränser". HD uttalade härefter att "[n]är det gäller att bestämma skadestånd i anledning av skada på ett sällskapsdjur kan detta i allmänhet inte betraktas som vilken sak som helst och det får därför anses rimligt att ägaren söker vård för djuret även om kostnaderna härför kan beräknas komma att överstiga djurets ekonomiska värde". Någon omständighet som talade för att de vidtagna vårdåtgärderna hade varit medicinskt ogrundade eller att de utgifter i övrigt för transport e t c varit omotiverade ansågs inte föreligga. Slutligen konstaterades att de sammanlagda kostnaderna för kattens skador inte kunde anses överstiga de kostnader som en kattägare rimligen kan beräknas vara beredd att ta på sig under de omständigheter som förelåg.

6.3.2 NJA 2001 s 65 II

I *mål II* hade C: s hund blivit överfallen och biten av en hund tillhörig D, men blev helt återställd från sina skador. D medgav skadeståndsansvar motsvarande hundens värde med 6 000 kr, kostnad för veterinärundersökning 1 200 kr samt för resor och städning med 600 kr, vilket redan hade erlagts. C yrkade skadestånd på 17 000 kr för ytterligare veterinärkostnader.

Tingsrätten gjorde i detta fall inte någon avvikelse i sin bedömning från huvudregeln att den skadeståndsskyldige inte skall behöva utge ersättning för reparationskostnad med mer än sakens värde. Käromålet ogillades då C inte ansågs berättigad till ersättning med mer än hon redan erhållit. Med ändring av tingsrättens dom fann *hovrätten* att C hade haft beaktansvärda skäl att påfordra veterinärvården av hunden och att hon därför var berättigad till ersättning härför. Det förhållandet att veterinärkostnaderna uppgick till omkring fyra gånger hundens marknadsvärde, medförde inte att beloppet kunde anses överstiga vad man rimligen kunde vänta att en hundägare skulle utge. Som en motivering härför anfördes att enligt numera vanligen förekommande försäkringar av hundar är högsta beloppet för veterinärkostnader 15 000 kr. Ett hovrättsråd var emellertid skiljaktigt avseende skadeståndets storlek och anförde att ersättningen rimligen inte bör överstiga den högsta ersättningen som kan erhållas vid veterinärförsäkring. *Föredragande RevSkr i Högsta domstolen* konstaterade i sitt betänkande att särskilda skäl förelåg för att frångå huvudregeln och bestämma ersättningen för reparationskostnaden (veterinärvårdskostnaden) till ett högre belopp än vad som motsvarade

⁸⁷ Rättsfallet är refererat i kap 7.3.2.1.

hundens marknadsvärde. *HD* fastställde *HovR*:ns domslut med domskäl i princip identiska med *HD*:s domskäl i mål I. Vårdåtgärderna som hade vidtagits ansågs inte medicinskt ogrundade och övriga utgifter till följd av skadan ansågs motiverade.

6.3.3 Skada på häst i ljuset av *NJA* 2001 s 65 I och II

De båda avgörandena i *NJA* 2001 s 65 I och II ger upphov till frågan huruvida reparationskostnadsersättning utöver den skadade egendomens värde kan utdömas också i andra fall. Enligt *Radetzki* torde det stå klart att de båda avgörandenas räckvidd begränsas till att avse kostnader för reparation (vård) av *sällskapsdjur*. Vid skada på annan egendom än djur är det enligt *Radetzki* knappast möjligt att erhålla ersättning för reparationskostnad utöver den skadade egendomens värde.⁸⁸ Ser man emellertid till *NJA* 1971 s 126⁸⁹ där *HD* vid skada på bil uttalade att det vid särskilda skäl finns möjlighet att utdöma reparationskostnadsersättning överskridande den skadade sakens värde, talar detta för en vidare tillämpning. För att en hästägare ska få ersättning för veterinärkostnader överstigande hästens värde krävs således (I) att häst kan inordnas under begreppet sällskapsdjur, eller (II) att det föreligger andra särskilda skäl.

6.3.3.1 Begreppet sällskapsdjur

Hur begreppet sällskapsdjur skall tolkas berörs inte av Högsta domstolen i *NJA* 2001 s 65. Uppenbarligen omfattas hundar och katter. Hade *HD* velat begränsa prejudikatets räckvidd till enbart dessa djur hade detta enkelt åstadkommits genom ett uttryckligt tillkännagivande härav i domskälen. I svenska akademins ordlista definieras sällskapsdjur som ”djur som någon har endast till sällskap”. Innebär detta att varje djur som innehas för sällskaps skull anses utgöra sällskapsdjur i nu aktuell mening? Eller bör det ske en begränsning till djur vilka kan sägas ha en individuell personlighet och att denna personlighet typiskt sätt är särskilt utpräglad? Vid skada på djur som exempelvis mjölkkor, värphöns eller travhästar torde det enligt *Radetzki* knappast vara möjligt att erhålla ersättning för reparationskostnad utöver skadans värde.⁹⁰ *Andersson* anser att den strikt ekonomiska värderingen lär överväga om det gäller en akvariefisk eller ett slaktdjur.⁹¹ Var gränsen skall gå för att ett djur skall vara att betrakta som ett sällskapsdjur är öppet för spekulation. Vid denna indelning bör man se till om syftet med innehavet av djuret är som sällskap. Det sagda utesluter djur som ägs av företag, vilka kan presumeras innehas i ekonomiskt syfte. En

⁸⁸ Jfr *Radetzki*; Skadeståndsansvar för reparationskostnad utöver skadans värde s 934.

⁸⁹ Rättsfallet är refererat nedan under kap 7.3.2.1.

⁹⁰ Se *Radetzki*; a a s 934 n 22.

⁹¹ Se *Andersson*; Skyddsändamål och adekvans s 489.

häst som ägs av ett företag eller vars huvudsakliga funktion är att skapa ett ekonomiskt mervärde för sin ägare bör sålunda ej vara att anse som sällskapsdjur. En häst som däremot ägs av en privatperson och innehas för sällskaps skull, s k fritidshäst, torde emellertid kunna likställas med ett sällskapsdjur. Det förhållandet att ett djur skulle behöva vara boende under samma tak som ägaren för att vara att betrakta som ett sällskapsdjur, faller redan med det faktum att såväl katter som hundar kan bo utomhus och likväl anses vara sällskapsdjur. Veterinärvårdskostnader för en privatägd fritidshäst som överstiger hästens värde torde således kunna vara ersättningsgilla.

6.3.3.2 Särskilda skäl

Som tidigare konstaterats öppnade HD i *NJA 1971 s 126* möjligheten för en skadelidande att erhålla ersättning för veterinärkostnad (reparationskostnad) överstigande hästens (egendomens) värde. I vilka fall särskilda skäl kan aktualiseras har emellertid lämnats öppet av domstolen. Det är dock inte otänkbart att veterinärkostnad överstigande hästens värde under vissa omständigheter, oavsett om den är ägd privat eller av ett företag kan vara ersättningsgill.

6.3.3.3 Det överskridande kostnadsbeloppets storlek

I vilken utsträckning kostnaderna får ha överstigit djurets värde framgår inte av *NJA 2001 s 65 I och II*. Det kriterium som går att urskilja i HD:s domskäl är ”att det kan anses rimligt att reparera föremålet och att kostnaderna för reparationen håller sig inom rimliga gränser”. I mål I accepterades en reparationskostnad som uppgick till ett belopp motsvarande 50 gånger den skadade kattens värde. Detta torde emellertid kunna förklaras av att reparationskostnaden uppgick till ett tämligen begränsat belopp. Hade omständigheterna varit sådan att en katt värd 5 000 kr reparerats för 250 000 kr skulle en domstol knappast ha låtit skadevällaren ansvara för hela reparationskostnaden.⁹² I mål II utdömdes ett skadestånd motsvarande 4 gånger hundens värde. Även här rörde det sig emellertid om ett tämligen begränsat belopp. Vad gäller hästars värde uppgår dessa ofta till betydande belopp. En hopphäst som har kapacitet för medelsvår klass och är i 7 – 8 års ålder är vanligtvis värd mellan 100 000 och 200 000 kr. En promenadhäst i samma ålder kostar normalt mellan 40 000 och 70 000 kr. Kan kostnader ”inom rimliga gränser” vara applicerbart här? I praktiken löses förevarande problem oftast genom att hästen är veterinärvårdsförsäkrad och den kostnad som aktualiseras är således endast självriskan och eventuell bonusförlust. Men för de fall veterinärvårdsförsäkring saknas eller inte är tillräckligt hög beloppsmässigt kvarstår denna fråga. Å ena sidan skulle kunna hävdas att hästars stora ekonomiska värde medför att skadevällaren, vid en skyldighet att ersätta veterinärvårdskostnader överstigande hästens värde, försätts i en

⁹² Se *Radetzki*; Skadeståndsansvar för reparationskostnad utöver skadans värde s 935.

situation där konsekvenserna av hans handlande är svåröverskådliga och medför en rättsosäkerhet. Å andra sidan skulle kunna hävdas att om den skadelidande förblir oersatt för sina veterinärvårdskostnader utgör detta ett brott mot differensprincipen. Den ekonomiska skillnaden mellan det faktiska och det hypotetiska händelseförloppet, ersätts inte fullt ut. Differensprincipen är emellertid endast en huvudregel, varvid många undantag kan förekomma. Att den skadelidande inte skall bli ersatt fullt ut för en skada som någon annan vållat honom framstår dock som orättvist.

6.3.3.4 Prognos för tillfrisknande

Hur pass goda möjligheterna till framgångsrik reparation måste ha varit, för att kostnaderna härför skall vara ersättningsgilla, är ytterligare en fråga som uppkommer till följd av *NJA 2001 s 65*. I mål I avled katten till följd av skadorna, medan hunden i mål II överlevde. Högsta domstolen ansåg i bägge fallen att de åtgärder som vidtagits var medicinskt motiverade. Men hur stora chanserna till återställande bör vara för att åtgärderna skall anses vara medicinskt motiverade framgår inte. Vid personsador torde det vara tillräckligt att det överhuvudtaget finns någon möjlighet till förbättring av den skadelidandes situation. Huruvida något motsvarande skall tillämpas även vid skada på djur är oklart.

I doktrinen har ifrågasatts om inte också djurets ålder borde tillåtas påverka bedömningen av vad som kan anses utgöra en godtagbar reparationskostnadsersättning.⁹³ Detta objektiva kriterium, att djurets ålder särskilt skall beaktas vid denna bedömning anser jag emellertid sakna stöd i HD: s resonemang. Bedömningen av vilka kostnader en djurägare rimligen kan beräknas vara beredd att ta på sig, grundas på en subjektiv bedömning. Det förhållandet att det skall anses rimligt att reparera djuret torde emellertid omfatta ett indirekt hänsynstagande till djurets ålder vid dess prognos att återhämta sig.

6.4 Värdering av dessa skador enligt en allmän värderingsmättstock

Ussing använde sig av en objektiv måttstock för värdering av en ersättningsgill ekonomisk skada. Som ovan⁹⁴ nämnts utgör det av Ussing föreslagna gränsdragningskriteriet den dominerande uppfattningen i doktrinen. Ussing anförde förlorade affektionsvärden som exempel på ideell skada. Domstolarna har i de ovan refererade rättsfallen balanserat på gränsen mellan ekonomisk och ideell skada. Tillämpas Ussings objektiva måttstock på dessa torde det emellertid vara frågan om ekonomisk och inte

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Se kap 5.2.3.

ideell skada. I *NJA 1945 s 440 I* (skadad lustjakt) samt *NJA 1992 s 213* (förlorad semester) utgjordes denna måttstock av de utgifter (för lustjakt och semester) vilka till följd av skadan hade blivit onyttiga. Den omständigheten att dessa inte kunde bestämmas på annat sätt än genom en skälighetsuppfattning förändrar inte detta förhållande.⁹⁵

Huruvida den i *NJA 2001 s 65 I och II* utdömda ersättningen utgjorde skadestånd för ekonomisk eller ideell skada råder i doktrinen delade uppfattningar om. Enligt Radetzki talar det förhållande, att den skadelidande väljer att låta vårda ett djur till en kostnad som överstiger dess ekonomiska värde, för att denne är känslomässigt fäst vid djuret ifråga. Det utdömda skadeståndet kan således enligt Radetzki synas avse ett affektionsvärde.⁹⁶ Även Bengtsson och Strömbäck synes vara av den uppfattningen att det utdömda skadeståndet avser ett affektionsvärde.⁹⁷ Detta skulle innebära inte endast ett avsteg från huvudregeln om att reparationskostnad utöver den skadade egendomens värde ej omfattas av skadevållarens ansvar, utan även från den grundläggande principen om att ersättning för ideell skada kräver lagstöd. Radetzki hävdar emellertid å ena sidan att ersättningen i detta fall utgjorde skadestånd för en ideell skada och å andra sidan, med hänvisning till *NJA 1971 s 126*, att veterinärvårdskostnaderna utgjorde särskilda skäl.⁹⁸ Då särskilda skäl vilar på ekonomisk grund synes hans slutsats något motsägelsefull.

Högsta domstolen upprepade i 2001 års fall oavbrutet i sina domskäl det ”rimliga” i de vidtagna åtgärderna. Det underströks att kostnaderna höll sig inom rimliga gränser och att det fick anses rimligt att ägarna söker vård även om kostnaderna kan överstiga djurets värde samt att ersättningsskyldigheten kan sträcka sig så långt som en djurägare rimligen kan beräknas vara beredd att gå. Enligt Andersson kan denna anknytningspunkt främst ses som ett retoriskt tillvägagångssätt för att motivera skadans ekonomiska karaktär. Följaktligen handlar det om att påvisa det naturliga i att skadan skall ersättas.⁹⁹ Således skulle måttstocken i detta fall kunna utgöras av en rimlighetsbedömning. Härmed är dock inte sagt att det ideella värdet mellan människan och katt respektive hund inte skyddades. Det ideella värdet utgjorde emellertid inte grunden för ersättningen.

Den slutsats jag kommer fram till, med beaktande av det i kapitlet refererade rättsfallen, är att någon rätt till ersättning för ideell skada inte kan göras gällande vare sig vid skada på häst eller någon annan egendomsskada. Den stora känslomässiga förlusten en hästägare upplever när dennes häst skadas så svårt att den måste avlivas, är således idag inte ersättningsgill.

⁹⁵ Se RB 35 kap 5 § som stadgar en möjlighet att utdöma ett skäligt belopp ifall då det är svårt att förete full bevisning om skadans storlek. Jfr *Andersson*; Ekonomisk- ideell skada s 19.

⁹⁶ Se *Radetzki*; Skadeståndsansvar för reparationskostnad utöver skadans värde s 933.

⁹⁷ Se *Bengtsson och Strömbäck*; Skadeståndslagen s 295.

⁹⁸ Se *Radetzki*; Skadeståndsberäkning vid sakskada s 51 och 107.

⁹⁹ Se *Andersson*; Ekonomisk- ideell skada s 19.

7 Skadevärdering

7.1 Allmänt

I 5 kap 7 § SkL sägs uttryckligen att ett skadestånd avseende sakskada omfattar ett belopp motsvarande det skadade föremålets värde. I stadgandet ges emellertid ingen vägledning för hur detta värde skall fastställas. I motiven till bestämmelsen anges endast att denna fråga får bedömas i enlighet med vedertagna principer.¹⁰⁰ Att fastställa vad som utgör gällande rätt kan dock vara en besvärlig uppgift, vilket illustreras av domstolarnas oenighet i fråga om skadevärderingen i *NJA 1991 s 229*. Omständigheterna i fallet var att A hade blivit berövad på en tre månader gammal och oanvänd klocka genom bedrägeri. Till stöd för uppskattningen av klockans värde åberopades dels ett värderingsintyg enligt vilken klockan, vid tidpunkten för A:s förvärv hade varit värd 50 275 kr, dels det i målet styrkta förhållandet att A vid tidpunkten för skadan hade varit beredd att sälja klockan för 45 000 kr och slutligen det faktumet att kostnaden för att återanskaffa en nu motsvarande klocka uppgick till 54 000 kr. Tingsrätten ansåg att det inte hade visats att klockans värde var högre än det som hade angetts i värderingsintyget (50 275 kr). Enligt hovrätten var det däremot inte styrkt att A genom förlusten av klockan hade lidit större skada än motsvarande det belopp för vilken han varit beredd att sälja denna (45 000 kr). Högsta domstolen ansåg emellertid att den omständigheten att A vid en snabb uppgörelse varit beredd att acceptera en lägre köpeskilling än vad som motsvarade klockans marknadsvärde, inte skulle föranleda att den ersättning han skulle tillerkännas p g a skadan, skulle sättas lägre än till kostnaden för återanskaffning av en ny klocka av samma slag (54 000 kr).

Vid skadevärderingen aktualiseras tre olika principer; dagsvärdeprincipen (kap 7.2.1), försäljningsvärdeprincipen (kap 7.2.2) och bruksvärdeprincipen (kap 7.2.3).

7.2 Totalskada

7.2.1 Dagsvärdeprincipen

På skadeståndsrättens område saknas en särskild föreskriven princip för värdering av den skadade egendomen. En till synes dominerande uppfattning tycks vara att skadeståndet som huvudregel skall motsvara den skadade egendomens dagsvärde, d v s återanskaffningskostnad, såsom detta definieras i 37 § FAL.¹⁰¹

¹⁰⁰ Se prop 1972:5 s 580.

¹⁰¹ Se *Bengtsson & Strömbäck*; Skadeståndslagen s 293, *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 420, *Karlgren*; Skadeståndsrätt s 198 samt *Roos*; Ersättningsrätt och ersättningssystem s 270 f.

37 § 1 st FAL har följande lydelse:

”Värdet å gods, som skadats eller förstörts, skall, med undantag som i 38 och 75 §§ sägs, anses motsvara vad det omedelbart före försäkringsfallet skulle hava kostat att få godset ersatt med nytt gods av samma slag efter avdrag av vad godset kan hava förlorat i värde genom ålder och bruk, nedsatt användbarhet eller annan omständighet.” (min kursiv)

Beräkningen av återanskaffningskostnaden tar sin utgångspunkt i kostnaden för anskaffning av nytt gods av samma slag. Det kan inte krävas att den nya egendomen är identisk med den skadade. Däremot torde det kunna krävas att den är av ”likartad beskaffenhet” som den skadade samt att den används för ”likartat ändamål”.¹⁰² Vissa variationer avseende exempelvis färg måste således accepteras.¹⁰³ Att ålder och bruk medför ett kontinuerligt värdefall utgör endast en utgångspunkt. Om egendomen är av sådan art att den inte minskar värde till följd av ålder och bruk skall något avdrag inte ske.¹⁰⁴ Till nedsatt användbarhet eller annan omständighet, kan hänföras exempelvis onormal förslitning med omfattande värdeminskning som följd. Hänvisningen till ”annan omständighet” torde vara uttryck för den omöjlighet lagstiftaren står inför i att uttryckligen ange alla de värdesänkande omständigheterna som skulle kunna aktualiseras vid dagsvärdesberäkningen.¹⁰⁵ När det gäller tidpunkten för värderingen inom skadeståndsrätten, får denna emellertid en avvikande innebörd i förhållande till 37 § FAL.¹⁰⁶

7.2.2 Försäljningsvärdeprincipen

Försäljningsvärdet motsvarar det belopp för vilket den skadelidande hade kunnat sälja den ifrågavarande egendomen.¹⁰⁷ Detta värde tillämpas inom försäkringsrätten när den skadade egendomen är unik i sitt slag och kostnaden för återanskaffning enligt dagsvärdesprincipen inte kan fastställas. Det förefaller rimligt att denna princip, i likhet med dagsvärdesprincipen äger tillämpning inom skadeståndsrätten.¹⁰⁸ Det torde emellertid finnas utrymme för att undantagsvis basera skadevärderingen på försäljningsvärdet även när återanskaffning faktiskt är möjlig. Detta

¹⁰² Se Hellner; Försäkringsrätt, 2 uppl, s 227.

¹⁰³ Se Tullberg; Försäkringsersättning vid skada på egendom s 65.

¹⁰⁴ Se Hellner; Försäkringsrätt, 2 uppl, s 230.

¹⁰⁵ Se Radetzki; Skadeståndsberäkning vid sakskada s 82.

¹⁰⁶ Se Radetzki; a a s 92. Gällande tiden för värdering se nedan kap 7.3.

¹⁰⁷ Se Karlgren; Skadeståndsrätt s 198. Även Bengtsson & Strömbäck; Skadeståndslagen s 294 använder denna term, Hellner & Johansson; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 422 använder växelvis begreppen försäljningsvärde respektive försäljningspris, utan att någon skillnad av allt att döma avses.

¹⁰⁸ Se Radetzki; Skadeståndsberäkning vid sakskada s 97. Jfr Bengtsson & Strömbäck; Skadeståndslagen s 294.

förutsätter dock att dagsvärdet av något skäl inte kan eller svårligen kan fastställas med tillfredställande grad av säkerhet.¹⁰⁹

Vanligtvis är *försäljningsvärdet lägre än dagsvärdet*.¹¹⁰ Ett skadestånd motsvarande den skadade egendomens försäljningsvärde, ger inte i dessa situationer den skadelidande full ersättning. Därför läggs försäljningsvärdet inte till grund för skadevärderingen.

När *försäljningsvärdet är högre än dagsvärdet* får detta emellertid en stor betydelse för skadeståndsvärdringen. Skadeståndet bör nämligen enligt en allmän princip aldrig bestämmas till ett belopp som är lägre än den skadade egendomens försäljningsvärde.¹¹¹ Detta värde utgör således en undre gräns vid skadevärderingen.¹¹² Skadeståndet bör inte heller understiga den skadade egendomens försäljningsvärde, när den skadelidande haft möjlighet att sälja den ifrågavarande egendomen med vinst, d v s till ett pris som överstiger kostnaden för återanskaffning. Skadeståndet motsvarar i denna situation den skadade egendomens försäljningsvärde och omfattar således handelsvinsten, vilket inte blir fallet om skadeståndet beräknas med stöd av dagsvärdeprincipen.¹¹³ För det fall den förlorade handelsvinsten skulle lämnas oersatt skulle den istället kunna ersättas med stöd av 5 kap 7 § 3 p SkL, vilken tar sikte på inkomstförlust alternativt intrång i näringsverksamhet till följd av skadan.¹¹⁴ Avseende begreppet handelsvinst kan framhållas att här åsyftas ägarens nettovinst. Således skall avdrag göras från försäljningsvärdet för de olika kostnader som skulle ha uppkommit i samband med försäljningen av egendomen.¹¹⁵

7.2.3 Bruksvärdeprincipen

Bruksvärdet definieras i förevarande sammanhang som det kapitaliserade värdet av det brukande som ägaren går miste om till följd av skadan.¹¹⁶ Bruksvärdet är subjektivt och får ofta uppskattas skönsmässigt.¹¹⁷ I det följande omfattar bruksvärdet även avkastningsvärdet,¹¹⁸ d v s egendomen används inte för direkt brukande utan ger på annat sätt ägaren någon form av avkastning. Den skadade egendomens värde torde undantagsvis grundas på bruksvärdet. Hellner & Johansson har förespråkat bruksvärdet som norm

¹⁰⁹ Se *Radetzki*; a a s 97 f.

¹¹⁰ Se *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 421.

¹¹¹ Se *Bengtsson & Strömbäck*; Skadeståndslagen s 294, *Karlgren*; Skadeståndsrätt s 200 och *Persson*; Skada och värde s 507.

¹¹² Se *Karlgren*; Skadeståndsrätt s 200.

¹¹³ Se *NJA 1951 s 130*. Jfr *NJA 1941 s 503*. Från doktrinen kan hänvisningar göras till *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 422.

¹¹⁴ Se *Radetzki*; Skadeståndsberäkning vid sakskada s 99 n 320.

¹¹⁵ Se *FFR 1964 s 237*.

¹¹⁶ Se *Bengtsson & Strömbäck*; Skadeståndslagen s 294, *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 422, *Karlgren*; Skadeståndsrätt s 198. Jfr dock *Tullberg*; Försäkringsersättning vid skada på egendom s 31, som i ett försäkringsrättsligt sammanhang givit begreppet bruksvärde en annan innebörd.

¹¹⁷ Se *Bengtsson & Strömbäck*; Skadeståndslagen s 294.

¹¹⁸ Jfr *Karlgren*; Skadeståndsrätt s 198.

för skadevärderingens förutsatt att (a) återanskaffning inte gärna kan ske och att (b) inte heller försäljningsvärdet är lämplig som beräkningsnorm.¹¹⁹

Hellners & Johanssons bruksvärdesnorm kan emellertid ifrågasättas. I rättspraxis saknas avgöranden där HD uttryckligen har lagt bruksvärdet till grund för skadeståndsberäkningen för sakskada. Däremot återfinns ett flertal avgöranden i vilka skadestånd avseende dödade djur synes ha inkluderat djurets avelsvärde, vilket här motsvarar bruksvärdet. Avseende återanskaffning under (a) har skadestånd i praxis avseende skada på tamdjur respektive djur i fångenskap i några fall baserats på djurets avelsegenskaper.¹²⁰ Det framgår inte av de olika domstolarnas motiveringar att återanskaffning i något av dessa fall skulle ha medfört särskilda svårigheter. Trots att återanskaffning utan större svårighet hade kunnat ske synes skadevärderingen baserats på egendomens bruksvärde.¹²¹ Gällande försäljningsvärdet under (b) har ersättningen för skada som åsamkats jakträttsinnehavare till följd av olovlig älgjakt, i ett antal avgöranden baserats på de dödades djurens avelsvärde.¹²² Någon återanskaffning i dessa fall är inte aktuellt. Frågan är dock om det inte hade varit möjligt att fastställa ett försäljningsvärde på de skadade viltbråden. Rätten till jakt upplåts ofta mot vederlag. Försäljningsvärdet skulle således kunna motsvara det vederlag som hade kunnat erhållas för upplåtelse av rätten att jaga älg i det aktuella området.¹²³ Domstolarna har emellertid inte accepterat försäljningsvärdet som en lämplig norm för ersättningsberäkningen i dessa fall. Motsvarande slutsats torde kunna dras av de ovan nämnda avgörandena som gällde skada på tamdjur respektive djur i fångenskap. Även i dessa fall torde det utan större svårigheter ha varit möjligt att fastställa vad de ifrågavarande djuren hade inbringat vid en försäljning. Det kan således konstateras att det under (a) uppställda kravet på att bruksvärdet endast tillämpas när återanskaffning ej gärna kan ske, inte upprätthålls av domstolarna. Några egentliga skäl till att ersättningen i dessa fall inte fastställts till ett belopp motsvarande dagsvärdet anförs ej. Däremot kan det inte uteslutas att kravet under (b) att bruksvärdet endast tillämpas när försäljningsvärdet inte är lämplig som värderingsnorm, faktiskt upprätthålls av domstolarna. Emellertid synes den föreskrivna lämplighetsbedömningen medföra tämligen höga krav för att försäljningsvärdet ska accepteras som grund för värderingen av skadan.¹²⁴

Hur skall vi då gå tillväga? Mot bakgrund av det ovan sagda skulle kravet under (a) kunna omformuleras så att det i likhet med kravet under (b), baseras på en lämplighetsbedömning. På så sätt skulle värderingen av den skadade egendomen ske utifrån bruksvärdet för de fall varken dags- eller

¹¹⁹ Se *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 422.

¹²⁰ Se *NJA 1957 s 499* (hund), *FFR 1971 s 198* (ren), *NJA 1935 s 148* och *NJA 1946 s 758 I* (silverräv).

¹²¹ Se *Radetzki*; Skadeståndsberäkning vid sakskada s 102.

¹²² Se *NJA 1944 s 417* och *NJA 1980 s 497*.

¹²³ Se *Radetzki*; a a s 102 f.

¹²⁴ Se *Radetzki*; Skadeståndsberäkning vid sakskada s 103.

försäljningsvärdet kan anses utgöra någon lämplig norm.¹²⁵ Denna lämplighetsbedömning bör baseras på den tillförlitlighet med vilken de olika värdena kan fastställas. Bruksvärdet förefaller således med viss försiktighet, kunna läggas till grund för skadeståndsberäkningen när varken dags- eller försäljningsvärde kan fastställas med tillfredsställande grad av tillförlitlighet.¹²⁶

7.2.4 Skadevärderingsprincip vid skada på häst

När det gäller vilken princip skadevärderingen skall vila på vid skada på häst, torde denna inte avvika från vad som sagts ovan om egendomsskada i kap 7.2.1 – 7.2.3. Sålunda bör skadevärderingen som huvudregel grundas på återanskaffningskostnaden (dagsvärdeprincipen).

7.3 Partiell skada

7.3.1 Sakens värde minus restvärde

En partiell skada utgör en skada som kan repareras. Vad som ovan har sagts om ersättning för skadad egendom enligt dagsvärde- försäljningsvärde- respektive bruksvärdesprincipen, har i första hand tagit sikte på totalskada, d v s skada som inte kan repareras. Det sagda torde i princip gälla även vid partiell skada.¹²⁷ Härvid tillkommer det förhållandet att den ifrågavarande hästen också efter skadan har ett värde. Ett sådant restvärde måste uppskattas och dras av från den ersättning som tillkommer den skadelidande.¹²⁸ Vilken värderingsprincip som skall läggas till grund för restvärdesuppskattningen har inte behandlats i praxis. I doktrinen har detta uppmärksamrats av Radetzki, som uttalat att "[m]est konsekvent förefaller det emellertid vara att egendomens värde före skadan och dess restvärde bestäms på ett enhetligt sätt".¹²⁹ Har värdet före skadan fastställts med stöd av dagsvärdesprincipen (vilket framgått är vanligast) bör sålunda även restvärdet bestämmas med stöd därav.

¹²⁵ Se Radetzki; a a s 103 f. Jfr Hager; Värderingsrätt s 57 där denne anger att bruksvärdet "får tillgripas i sista hand, sedan det konstaterats att det inte är tillfyllest att någon av de tidigare uppskattningsmetoderna kommer till användning".

¹²⁶ Se Radetzki; a a s 104.

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Från Högsta domstolens praxis, se exempelvis *NJA 1936 s 693* och *NJA 1940 s 719*. Från doktrinen kan hänvisning göras till exempelvis Hager; Värderingsrätt s 55, Hellner & Johansson; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 423, Karlgren; Skadeståndsrätt s 198 f.

¹²⁹ Se Radetzki; a a s 104.

7.3.2 Ersättning för reparationskostnad

Den skadelidandes ersättning vid partiell skada kan enligt 5 kap 7 § 1 p SKL även bestämmas till ett belopp motsvarande kostnaden för reparationen av hästen. Skadevållaren torde emellertid aldrig vara skyldig att utge mer än vad som motsvarar marknadens lägsta pris för en fullgod prestation, med stöd av den skadelidandes allmänna skadebegränsningsplikt. Detta medför att om den skadelidande väljer att genomföra en dyrare reparation får han själv bära merkostnaden härför.¹³⁰ Vad innebär egentligen en fullgod prestation när det handlar om skador på häst? Om en hästägare anlitar en specialistveterinär för att försäkra sig om bästa möjliga förutsättningar för ett tillfrisknande, ska han då själv behöva betala mellanskillnaden för vad det hade kostat att anlita en ”vanlig” allmänpraktiserande veterinär, vars begränsade kunskaper hade inneburit en längre konvalescent samt sämre prognos? En hästägares omsorg om bästa vård skulle kunna falla in under skadebegränsningsplikten när hästen har ett betydande ekonomisk värde och skadan genom specialistvården begränsas.

Det kan också förhålla sig så att reparationen i det enskilda fallet kan genomföras till ett pris som understiger marknadspris, exempelvis därför att den skadelidande har tillgång till en särskild rabatt eller själv utför reparationen.¹³¹ Huruvida reparationskostnaden skall fastställas subjektivt eller objektivt, d v s med eller utan hänsyn till den skadelidandes särskilda reparationsmöjligheter, har aldrig prövats av Högsta domstolen eller uppmärksamats i svensk doktrin. Ett hovrättsfall ger emellertid vid handen att reparationskostnaden bestäms på subjektiva grunder och således kan begränsas till att omfatta den skadelidandes faktiska reparationskostnader.¹³²

7.3.2.1 Reparationskostnad överstiger värdeminskning

Huvudregeln är att reparationskostnad ersätts endast i den mån denna understiger den skadade egendomens värde just före skadan med avdrag för eventuellt restvärde.¹³³ Till stöd för denna huvudregel kan *NJA 1971 s 126* åberopas. Två bilar hade sammanstött, varvid den ena bilen hade skadats. Fråga i målet var huruvida A, som var ägare till den skadade bilen hade rätt att kräva ersättning för reparationskostnad som översteg bilens värde vid tillfället för skadan. Kostnaden för reparationen uppgick till 2 600 kr. Anskaffningspriset för en likvärdig bil ansågs ha uppgått till 1 200 kr och den skadade bilens restvärde uppskattades till 300 kr. Vid en jämförelse

¹³⁰ Se *Radetzki*; a a s 105.

¹³¹ *Ibid.*

¹³² Se *FFR 1954 s 143*. I rättsfallet hade ett statligt ägt fordon skadats vid en kollision och därefter reparerats vid statens egen verkstad. Staten yrkade ersättning baserad på timpenning med 5,65 kr, vilket motsvarade marknadsmässig arbetskostnadspris. Kravet ogillades då det inte ansågs styrkt att statens direkta och indirekta kostnader för den aktuella reparationen hade uppgått till mer än 4,67 kr i timmen.

¹³³ Se *Andersson*; Skyddsändamål och adekvans s 488 och *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 423.

mellan de helhetsresultat, till vilka de båda i målet åberopade beräkningsmetoderna leder, konstaterade Högsta domstolen att det skulle ha ställt sig betydligt billigare, om A istället för att låta reparera bilen anskaffat en likvärdig bil. Så långt stödjer rättsfallet den anförda huvudregeln. HD uttalade emellertid ”att sådana omständigheter har ej förebragts i målet att [A] likväl kan anses ha varit berättigad till ersättning på grundval av reparationen av bilen”. Sålunda visade HD på möjligheten att den skadelidande under vissa omständigheter kan anses berättigad att utfå full ersättning för reparation, trots att denna överstigit sakens värde vid skadetillfället. Härför torde dock krävas att den skadelidande kan uppvisa *särskilda skäl*,¹³⁴ vilket inte uppfylldes här.

Vilka krav som uppställs för att särskilda skäl skall anses föreligga framgår inte av *NJA 1971 s 126*. Denna fråga blev emellertid föremål för prövning av Högsta domstolen i de båda avgörandena *NJA 2001 s 65 I och II*. HD utdömde skadestånd motsvarande kostnaderna för veterinärvård avseende skadade sällskapsdjur (katt respektive hund) trots att dessa kostnader vida översteg de behandlade djurens marknadsvärde.¹³⁵ Detta avgörande får stöd av ett danskt hovrättsavgörande¹³⁶, där en kopplad hund hade blivit biten av en annan lösspringande hund. Veterinär-kostnaderna till följd av skadan uppgick till 4700 DKK. B:s försäkringsbolag betalade ut 1000 DKK och gjorde gällande att betalning utöver det utbetalade beloppet klart översteg hundens värde och därför var orimligt. Till stöd härför anfördes att skadan var att betrakta som en sakskada. Skadelidande hade därför, med hänvisning till försikringsaftalelovens 37 §, inte rätt till ersättning med ett högre belopp än hundens återanskaffningsvärde vid tidpunkten för skadan. Att utgifterna hade varit nödvändiga för att rädda hunden bestreds emellertid inte. Domstolen konstaterade kort att ”de afholdte udgifter ikke findes at overstige, hvad en hundeejer med rimelighed kunne påregnes at ville afholde under omstændigheder som de foreliggende”. B förpliktades sålunda att solidariskt med Försäkringsbolaget utge ytterligare 3 700 Dkr till A.

7.3.2.2 Värdeminskning trots reparation

För den händelse att den skadade hästen trots reparationen minskat i värde stadgas uttryckligen i 5 kap 7 § 1 p SkL att den skadelidande, utöver ersättning för reparationskostnad, är berättigad till ersättning härför. Det blir då frågan om att kombinera två modeller för ersättningsberäkning.¹³⁷ Genom reparationen begränsas värdeminskningen till ett minimum. Principen för uppskattningen av värdeminskningen avviker inte från dem som beskrivits i kap 7.2.1 – 7.2.3 om dagsvärde, försäljningsvärde samt

¹³⁴ Se *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 423. Jfr *Andersson*; Skyddsändamål och adekvans s 488.

¹³⁵ Se referat och analys av fallet ovan i kap 6.2.

¹³⁶ Se *U 1981 1074 IØ*.

¹³⁷ Se *Karlgren*; Skadeståndsrätt s 199.

bruksvärde.¹³⁸ Hästens värde just före skadan jämförs således med dess restvärde efter reparationen.

Som huvudregel skall, som framgått i nyss nämnda kapitel, dagsvärdeprincipen läggas till grund för skadevärderingen. Försäljningsvärdet utgör emellertid en undre gräns vid skadevärderingen. Om försäljningsvärdet är högre än dagsvärdet ersätts förutom teknisk och kosmetisk¹³⁹ värdeminskning som kvarstår efter reparationen även merkantil¹⁴⁰ värdeminskning.¹⁴¹ Dock kan förekomsten av sådan värdeminskning vara svår att styrka.¹⁴²

7.3.2.3 Värdeökning till följd av reparationen

Skulle det förhålla sig så att den skadade hästens värde efter genomförd reparation överstiger värdet före skadan, kan värdeökningen medföra att skadeståndet reduceras.¹⁴³ Huruvida denna situation skulle kunna aktualiseras i praktiken är dock tveksamt. Om värdet efter reparationen överstiger värdet före skadan skall således reparationskostnaderna minskas i motsvarande mån.

7.4 Tidpunkten för skadevärderingen

Frågan om tidpunkten för skadevärderingen har diskuterats utförligt av Nybergh, med sikte på i första hand finsk rätt.¹⁴⁴ En naturlig utgångspunkt utgörs enligt Nybergh, av att den skadelidande så långt det är möjligt, genom skadeståndet, skall försättas i samma ställning som om skadan aldrig hade inträffat. Den slutsats han kommer fram till gällande den relevanta tidpunkten för värderingen, är att den som huvudregel bör vara densamma som tidpunkten för dom i skadeståndsprocessen.¹⁴⁵ Dock måste i

¹³⁸ Se *Radetzki*; Skadeståndsberäkning vid sakskada s 108.

¹³⁹ Med teknisk värdeminskning avses att ett skadat föremål inte är lika brukbart som förr och med kosmetisk värdeminskning avses ett minskat estetiskt (kosmetiskt) värde.

¹⁴⁰ Med merkantil värdeminskning avses minskning av egendomens försäljningsvärde som saknar motsvarighet i dess dags- respektive bruksvärde, t ex att andrahandsvärdet har minskat.

¹⁴¹ Stöd för att såväl teknisk som kosmetisk samt merkantil värdeminskning är ersättningsgilla återfinns i exempelvis *Bengtsson & Strömbäck*; Skadeståndslagen s 295 f och *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 423 f. Från rättspraxis se *NJA 1948 s 401* där ägaren av en bil, som skadats vid kollision och därefter reparerats, tillerkändes ersättning för den av skadan föranledda minskningen i bilens försäljningsvärde, oavsett om bruksvärdet efter reparationen var oförändrat. Se även *NJA 1958 s 21* där ägaren till en bil, vilken skadats på grund av sammanstötning med en annan bil, före olyckan förhandlat om köp av ny bil, till följd av skadan var tvungen att godta ett lägre bytesvärde.

¹⁴² Se *FFR 1956 s 339* och *FFR 1959 s 257*.

¹⁴³ Se *NJA 1955 s 89 II*. *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 426.

¹⁴⁴ Se *Nybergh*; Värdeförändring och skadeberäkning i brottmål s 139 ff.

¹⁴⁵ Se *Nybergh*; a a s 144. I Sverige stöds Nyberghs slutsats enligt *Radetzki* (Skadeståndsberäkning vid sakskada s 110) med varierande tydlighet av bland annat den

undantagsfall en tidigare tidpunkt anses vara den relevanta.¹⁴⁶ Intressen på såväl den skadelidandes som skadevållarens sida torde kunna påkalla en sådan avvikelse. Ett beaktansvärt intresse på den skadelidandes sida skulle enligt Nybergh kunna föreligga om den skadade egendomen var avsedd för försäljning, som inte alls eller med svårighet kan återanskaffas, varvid priset på denna egendom sjunkit innan dom hunnit meddelas i skadeståndsprocessen. Ett beaktansvärt intresse på skadevållarens sida att tidigarelägga värderingstidpunkten skulle enligt Nybergh kunna vara, att priset på den skadade egendomen stigit varvid den skadelidande underlätit att genomföra återanskaffning trots att denne rimligen haft möjlighet till det. Nybergh konstaterar slutligen att tidpunkten för skadan som regel anses utgöra relevant värderingstidpunkt om egendomen var avsedd för omedelbar egen konsumtion.¹⁴⁷

Högsta domstolen har inte i något avgörande uttryckligen tagit ställning till den relevanta värderingstidpunkten. Två avgöranden, *NJA 1955 s 119* och *NJA 1970 s 387*, handlar visserligen inte primärt om värdering av sakskada, men visar på att den skadeståndsrettsliga värderingen, till skillnad från dess försäkringsrettsliga motsvarighet,¹⁴⁸ inte är låst till tidpunkten för skadan. Således är det fullt tänkbart att även andra värderingstidpunkter kan komma ifråga. De båda avgörandena ger visst stöd för den av Nybergh anförda värderingspunkten.¹⁴⁹ Det finns härutöver ett hovrättsfall, *FFR 1952 s 257*, som är klargörande för tidpunkten för värdering. I målet hade en bil totalskadats. Innan dom meddelats i skadeståndsmålet hade två prishöjningar på fordon av ifrågavarande slag hunnit inträffa med en månads mellanrum. Frågan var om dessa prishöjningar skulle omfattas av skadevållarens skadeståndsskyldighet. Enligt hovrätten skulle värderingen av skadan ske utifrån priset för en med den skadade likvärdig bil, vid den tidpunkt då återanskaffning tidigast kunde och borde ha skett. Hovrätten fann att den skadelidande hade kunnat begränsa skadan genom att förvärva en likvärdig bil innan den andra prishöjningen ägde rum. Skadevållaren ansågs mot denna bakgrund endast skyldig att ersätta den skadelidande för den första men inte den andra prishöjningen.

Mot bakgrund av det anförda kan konstateras att den relevanta tidpunkten för skadevärderingen inte kan anses låst till skadetillfället. Ett visst stöd talar för att den relevanta värderingstidpunkten som utgångspunkt utgörs av tidpunkten för dom i skadeståndsprocessen, men att många undantag kan förekomma. Den omständigheten att den skadelidande utan godtagbara skäl underlätit att genomföra reparation eller återanskaffning, varpå priset härför stigit innan dom i skadeståndsprocessen meddelats, talar för att värderingen

svenska strafflagskommittén i *NJA II 1942 s 325* och av *Strahl*; Om rekvisiten skada och vinning vid förmögenhetsbrotten s 103 f samt *Karlgren*; Skadeståndsrätt s 205 f.

¹⁴⁶ Se *Nybergh*; Värdeförändring och skadeberäkning i brottmål s 145. Denna uppfattning delas av *Karlgren*; Skadeståndsrätt s 206.

¹⁴⁷ Se *Nybergh*; Värdeförändring och skadeberäkning i brottmål s 145. Jfr *Karlgren*; Skadeståndsrätt s 206.

¹⁴⁸ 37 § FAL

¹⁴⁹ Jfr *Radetzki*; Skadeståndsberäkning vid sakskada s 112.

tidigareläggs. Den relevanta tidpunkten i dessa fall blir den tidpunkt då sådan återanskaffning eller reparation skäligen bort kunna genomföras.¹⁵⁰

7.5 Annan kostnad till följd av skadan

Enligt 5 kap 7 § 2 p SkL skall skadevållaren utge ersättning för annan kostnad till följd av skadan.¹⁵¹ Skadan värderas till ett belopp motsvarande den skadelidandes faktiska kostnader.¹⁵²

¹⁵⁰ Se *Radetzki*; a a s 113 f.

¹⁵¹ Se ovan kap 4.3 vilka kostnader som omfattas av begreppet.

¹⁵² Se *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 424 samt *Karlgren*; Skadeståndsrätt s 201.

8 Skadelidandes medverkan

8.1 Allmänt

6 kap 1 § 2 och 3 st SkL stadgar:

”Skadestånd med anledning av sakskada ... kan jämkas, om vållande på den skadelidandes sida har medverkat till skadan.

Jämkning av skadestånd ... sker efter vad som är skäligt med hänsyn till graden av vållande på ömse sidor och omständigheterna i övrigt.” (min kursiv)

Vid sakskada kan jämkning ske vid varje slags oaktsamhet på den skadelidandes sida. Jämkning är sålunda inte obligatorisk och innebär att skadeståndet sätts ned. Dess omfattning är beroende av vad som är skäligt med hänsyn till graden av vållande på ömse sidor och omständigheterna i övrigt. Även jämkning till noll kan förekomma, vilket innebär att ersättningsskyldigheten helt bortfaller.¹⁵³

6 kap 1 § 3 st SkL talar om vilka omständigheter som skall beaktas vid jämknings. Aktsamhetsbedömningen sker i princip på samma sätt vid medverkan som vid orsakande av skada för andra. Det är emellertid risken att själv lida skada, inte risken för att tillfoga annan skada, som får tas i beräkning.¹⁵⁴ ”Omständigheter i övrigt” innefattar bl a parternas ekonomiska förhållanden. Det torde emellertid endast undantagsvis bli aktuellt att beakta billighetshänsyn vid den skadelidandes medvållande. De ekonomiska omständigheterna begränsas även i den mån en försäkring täcker den skadelidandes förlust eller skadevållarens ansvar.¹⁵⁵ Även orsaksförhållande kan spela en roll. Ringa oaktsamhet på skadevållarens sida kan ha större inverkan på en skada än stor oaktsamhet hos den skadelidande, beroende på vad den oaktsamma handlingen bestod i.¹⁵⁶

8.2 Underlåtenhet att teckna försäkring

Huruvida underlåtenhet att teckna sakförsäkring bör föranleda jämkning av skadestånd behandlades av skadeståndskommittén i betänkandet Skadestånd VI.¹⁵⁷ I betänkandet föreslogs att bl a ersättning för sakskada skulle kunna jämkas, om skadelidande försummat att hålla sådan försäkring som är normal och tillbörlig för hans verksamhet och förhållanden i övrigt eller om

¹⁵³ Se Hellner & Johansson; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 223 ff .

¹⁵⁴ Se Hellner & Johansson; a a s 230.

¹⁵⁵ Se prop 1975:12 s 174.

¹⁵⁶ Se Hellner & Johansson; a a s 231.

¹⁵⁷ Se SOU 1975:103.

det för övrigt förelåg särskilda skäl med hänsyn till befintliga försäkringar eller försäkringsmöjligheter. Betänkandet ledde emellertid inte till lagstiftning. Rättsläget i doktrinen kan sammanfattats så att man bör vara försiktig med att låta försäkringsmöjligheten spela någon väsentlig roll i sammanhanget.

I *NJA 1991 s 567* uppkom frågan om jämkning av skadeståndet kunde föranledas av att den skadade egendomen var oförsäkrad vid skadetillfället.¹⁵⁸ En jakthund hade dödats av vårdslöshet under en jakt. Frågan var om skadestånd skulle jämkas på grund av medvållande med hänsyn till att hundägaren använt hunden vid älgjakten trots att den inte var försäkrad. HD uttalade att *enbart* (min kursiv) den omständigheten att hunden ej var försäkrad inte borde föranleda att skadeståndet skulle jämkas. Avsaknad av försäkring är sålunda ej ensamt avgörande för jämkning. I förevarande fall var hunden ostridigt värd 12 700 kr. HD ansåg att detta värde inte var så högt att det framstod som vårdslöst att använda den som löshund vid älgjakt trots att den var oförsäkrad. Således torde en jämkning av skadeståndet under vissa förhållanden kunna aktualiseras när det skadade djurets värde är högt samt djuret ifråga är oförsäkrat. Hur högt värde det rör sig om är emellertid oklart.

Det förhållandet att hästar många gånger är värda betydande belopp, torde kunna föranleda att det, beroende på omständigheterna, kan anses vårdslöst att inte ha tecknat en veterinärförsäkring och därmed föranleda jämkning av skadeståndet. Man bör emellertid, som tidigare konstaterats, vara försiktig med att låta försäkringsmöjligheten spela någon väsentlig roll i sammanhanget.

¹⁵⁸ Jfr *NJA 1957 s 499*.

9 Skadebegränsningsplikt

9.1 Allmänt

Om den skadelidande underlåter att begränsa eller genom en aktiv handling förvärrar en *ekonomisk förlust* som uppkommit till följd av en sakskada, så skall underlåtenhetens/handlingens inverkan på skadeståndets storlek avgöras med stöd av skadebegränsningsplikten.¹⁵⁹ Principen om skadebegränsning innebär att den skadelidande är skyldig att begränsa verkningarna av en uppkommen skada. Om den skadelidande inte gör vad som kan krävas av honom får han själv bära ansvaret för den skada som borde ha kunnat undvikits.¹⁶⁰ Den begränsningsskyldighet vi nu talar om hör således till frågan om skadeståndets beräkning, inte till frågan om medvållande. Medvållandereglerna hänför sig till förhållandet att skada överhuvudtaget uppkommer.

För det fall *följdskadorna är av fysisk natur* är gränsen mellan tillämpningsområdet för medvållanderegeln och skadebegränsningsplikten oklar. Bengtsson är av den åsikten att medvållanderegeln principiellt bör ges företräde vid underlåtenhet att begränsa den fysiska skadan och skadebegränsningsplikten tillämpas avseende följdskada av ekonomisk natur. Till stöd för en sådan gränsdragning anför Bengtsson att den kan anses förenlig med motiven till SkL. Han menar dock att det är svårt att dra en gräns mellan fallen.¹⁶¹ Andersson är däremot av den uppfattningen att skadebegränsningsplikten bör tillämpas vid följdskador av såväl fysisk som ekonomisk natur och att medvållanderegeln bör inskränkas till att avse den föreliggande initialskadan.¹⁶² Till stöd för denna gränsdragning anføres några äldre rättsfall,¹⁶³ i vilka argumentationen avseende underlåtenhet att begränsa följdskador av fysisk natur knutits till den skadelidandes skadebegränsningsplikt.

På det utomobligatoriska skadeståndsområdet kommer skadebegränsningsplikten endast till uttryck i 5 kap 1 § 2 st SkL i fråga om beräkning av skadestånd för inkomstförlust till följd av personskada. Enligt detta lagrum skall sådan ersättning motsvara ”skillnaden mellan den inkomst som den skadelidande skulle ha kunnat uppbära, om han icke hade skadats, och den inkomst som han trots skadan har eller *borde ha uppnått* [min kursiv] eller som han kan beräknas komma att uppnå genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter och som *rimligen kan begäras av honom* [min

¹⁵⁹ Se Radetzki; Skadeståndsberäkning vid sakskada s 157 f.

¹⁶⁰ Se exempelvis Andersson; Skyddsändamål och adekvans s 479, Bengtsson; Om jämkning av skadestånd s 180, Hellner & Johansson; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 425 samt Karlgren; Skadeståndsrätt s 201.

¹⁶¹ Se Bengtsson; Om jämkning av skadestånd s 181.

¹⁶² Se Andersson; a a s 481.

¹⁶³ Se NJA 1909 s 369, men även NJA 1939 s 601 och NJA 1949 A 136.

kursiv] med hänsyn till tidigare utbildning och verksamhet ...”. Kravet på skadebegränsning är dock strängare vid sakskada än personskada.¹⁶⁴

Till skillnad från 6 kap 1 § SkL, som utgör en skälighetsregel,¹⁶⁵ innebär skadebegränsningsplikten en kausalitetsregel.¹⁶⁶ Skadeståndet omfattar endast den skada som mest sannolikt skulle ha uppkommit trots att den skadelidande fullgjort sin begränsningsplikt. För det fall detta hypotetiska händelseförlopp inte kan fastställas med tillräcklig grad av säkerhet, ligger det nära till hands att även skadebegränsningsplikten får bedömas med omfattande inslag av skälighetsresonemang. Således kan likheterna mellan jämkningsregeln i 6 kap 1 § SkL och principen om skadebegränsningsplikt stundom vara betydande.¹⁶⁷

Skadebegränsningsplikten innebär självklart inte att den skadelidande till varje pris skall begränsa omfattningen av en uppkommen skada. Principen skall snarare förstås så att den skadelidande är skyldig att göra vad *som rimligen kan begäras av honom*.¹⁶⁸

9.2 Skadelidandes passivitet

De krav som ställs på den skadelidande får inte vara alltför höga. När det gäller sakskador av fysisk natur uttalade Högsta domstolen i *NJA 1911 s 472* att det inte kunde anses styrkt att det hade varit möjligt för den skadelidande att *utan oskäligen uppföring* vidta de åtgärder som krävdes för att förekomma värdeminskning av det i målet aktuella fartyget. Av *NJA 1945 s 440 II* framgår även att de krav avseende den tid inom vilken den skadelidande bör agera för att begränsa skadan inte får vara oskäligen. I det aktuella fallet hade en lustjakt blivit påkörd varefter den sjunkit. Jakten bärgades under påföljande dag, men dessförinnan hade den skadats ytterligare. Den för sjöolyckan ansvarige skadevållaren dömdes att ersätta också den senare skadan.

Den skadelidande har en *skyldighet att begränsa kostnader* till följd av sakskadan. Inte heller här kan orimliga krav ställas på en skadelidande. Den skadelidande har således en plikt att genom aktiva åtgärder minimera tiden för återställande (i form av reparation eller återanskaffning) för att därigenom begränsa den stilleståndsersättning som skadevållaren har att

¹⁶⁴ Se *Andersson*; a a s 484.

¹⁶⁵ Detta framgår av bestämmelsens 3 st.

¹⁶⁶ Jfr *Bengtsson*; Om jämkning av skadestånd s 57 och s 180. Se även *Andersson*; Skyddsändamål och adekvans s 481.

¹⁶⁷ Se *Radetzki*; Skadeståndsberäkning vid sakskada s 158.

¹⁶⁸ Se *Radetzki*; a a s 158 f. Jfr *Hellner & Johansson*; Skadeståndsrätt, 6 uppl, s 425 som anför att den skadelidande har ”en skyldighet att söka begränsa sin förlust”. Enligt *Karlgren*; Skadeståndsrätt s 201, uppställs stränga krav på att ”den skadelidande gjort vad han kunnat för att begränsa skadan”.

utge.¹⁶⁹ Stilleståndstidens längd har betydelse även vid stigande priser på reparation respektive återanskaffning eftersom kostnaderna härför ökar om den skadelidande inte vidtar erforderliga åtgärder i tid. Detta brukar emellertid inte hänföras till skadebegränsningsplikten utan till frågan om relevant värderingstidpunkt.¹⁷⁰ Vid fastställandet av denna tidpunkt får emellertid principen om skadebegränsning betydelse.

9.2.1 Begränsning av stilleståndstiden

Huruvida dröjsmål p g a beslut om den skadade egendomen bör repareras eller ny egendom införskaffas omfattas av skadevållarens ansvar framgår av *NJA 1978 s 207*. I det av Högsta domstolen fastställda hovrättsavgörandet uttalades att avseende tiden före reparationstillståndet var X berättigad till stilleståndsersättning för den tid som hade varit erforderlig för utredning beträffande reparationskostnaderna och övervägande från X:s sida om den skadade bilen skulle repareras eller annan bil anskaffas. Denna tid ansågs skäligen kunna uppskattas till 20 dagar. Om den skadade egendomen omfattas av en försäkring är det inte ovanligt att försäkringsgivaren behöver tid för att besluta om skadan omfattas av försäkringen. Dröjsmål som har samband med detta beslut bör enligt Radetzki ligga på den skadelidandes ansvar.¹⁷¹ Till stöd härför åberopas ett flertal hovrättsdomar.¹⁷² Den skadelidande skall sålunda oberoende av det egna försäkringsbolagets inställning i ersättningsfrågan, så snart det rimligen kan begäras, att företa reparation av den skadade egendomen.¹⁷³ För det fall den skadelidande p g a insolvens saknat möjlighet att begränsa stilleståndstiden kan denne emellertid vara ursäktad. I *FFR 1953 s 277* hade den skadelidande, som själv inte kunde bekosta reparationen av sin skadade bil, lyckats få kännedom om motpartens försäkringsgivare först några dagar efter kollisionen. Denne hade i sin tur dröjt ytterligare ett par dagar med besked om huruvida reparationen skulle bekostas av dem eller inte. Hovrätten ansåg att stilleståndsersättning skulle utbetalas inte bara för den faktiska reparationstiden, utan även för den korta tid under vilken bilen av här anförda skäl ännu inte hade lämnats till reparation. Vid mera omfattande dröjsmål av reparation respektive återställande av den skadade egendomen p g a insolvens fordras dock att skadevållaren eller dennes försäkringsbolag underrättas.¹⁷⁴ Inom vilken tidsram som en sådan underrättelse bör lämnas inom synes i hög grad beroende av den yrkade ersättningens storlek.¹⁷⁵

Har den skadelidande gjort vad som erfordras för att få igång reparation och dröjsmål uppkommer p g a orsak utanför den skadelidandes kontroll är

¹⁶⁹ Se Radetzki; Skadeståndsberäkning vid sakskada s 169.

¹⁷⁰ Se Nybergh; Värdeförändring och skadeberäkning i brottmål s 145.

¹⁷¹ Se Radetzki; Skadeståndsberäkning vid sakskada s 170.

¹⁷² Se *FFR 1947 s 19*, *FFR 1953 s 338* samt *FFR 1963 s 274*.

¹⁷³ Se Radetzki; a a s 170.

¹⁷⁴ Se *NJA 1938 s 147*.

¹⁷⁵ Se Radetzki; a a s 172. Jfr *NJA 1938 s 147* och *FFR 1953 s 246*.

denne berättigad till ersättning under dröjsmålet.¹⁷⁶ Om den skadelidande däremot bör förstå att reparationen av någon anledning kan komma att dra ut på tiden riskerar han att själv att få bära följderna av förseningen om han förhåller sig passiv.¹⁷⁷ Den skadelidande ansvarar också i viss utsträckning för att reparationen utförs på ett effektivt sätt.¹⁷⁸

Om den uppkomna skadan inte är allvarligare än att den ifrågavarande egendomen kan utnyttjas fram till dess reparation alternativt återanskaffning genomförs, föreligger ingen rätt till ersättning för avsaknad av egendomen annat än under den tid som egendomen faktiskt varit indisponibel.¹⁷⁹ Avseende bedömningen huruvida den skadelidande kan anses skyldig att använda den skadade egendomen ansåg hovrätten i *FFR 1954 s 277* att skadan i det aktuella fallet var av sådan art och omfattning att ägaren icke rimligen varit skyldig att använda bilen innan den genomgått en fullständig reparation. Bilen i målet hade åsamkats skador bestående i intryckning av främre stötfångare och vänster framflygel med följd att ljuset från vänster strålkastaren blev felriktat. Ägaren till bilen tillerkändes ersättning för avsaknad av bilen även för tiden innan verkstaden hade kunnat genomföra reparationsarbetet. Hur pass skadad egendomen bör vara för att ägaren inte skall vara skyldig att använda den innan reparation skett, är svårt att bedöma utifrån ett enda rättsfall. I detta fall fungerade bilen fortfarande trots skadan. Men att bilen fungerar innebär emellertid inte att den är körduglig. Det förhållandet att strålkastaren till följd av skadan blivit felriktad påverkade både bilens köregenskaper och trafiksäkerhet negativt.

9.2.2 Skadebegränsade åtgärder av annat slag

Den skadelidandes plikt att inom rimliga gränser begränsa uppkommen skada omfattar utöver stilleståndstiden även andra kostnader. Även här kan insolvens utgöra en ursäkt för att inte vidta de åtgärder som krävs.¹⁸⁰ De krav som ställs här på den skadelidande torde ligga på samma nivå med dem som ställs på den skadelidande att begränsa stilleståndstidens längd.¹⁸¹

9.3 Skadelidandes aktivitet

Den skadelidande kan även genom aktiva åtgärder förvärra en uppkommen skada av både ekonomisk och fysisk natur. I praktiken aktualiseras detta i stort sett uteslutande med sikte på ekonomisk skada, särskilt vid

¹⁷⁶ Se *FFR 1941 s 245*.

¹⁷⁷ Se *FFR 1956 s 344*.

¹⁷⁸ Se *FFR 1938 s 166*.

¹⁷⁹ Se *Malmaeus*; Om stilleståndsersättning s 33.

¹⁸⁰ Se *NJA 1965 s 165*.

¹⁸¹ Se *Radetzki*; Skadeståndsberäkning vid sakkada s 176.

reparationskostnader och andra kostnader till följd av skadan.¹⁸² Skadebegränsningsplikten innebär att kostnader omfattas av skadeståndet endast i den mån de varit nödvändiga.¹⁸³ Sålunda omfattas inte kostnaden för reparation eller hyra av motsvarande egendom under reparationstiden av skadeståndet i den mån det blivit dyrare än nödvändigt. En reparationskostnad som överstiger skadans värde kan ofta inte anses som nödvändig och skadeståndet bör således reduceras med hänvisning till skadebegränsningsplikten.¹⁸⁴ I ett flertal avgörande har olika domstolar tagit ställning till om den skadelidande kan ha rätt till skadestånd för reparationskostnad som överstiger den uppkomna skadans värde. Såsom huvudregel har sådan ersättning inte medgivits.¹⁸⁵ I *NJA 2001 s 65 I och II* utgick däremot en sådan ersättning vid skada på sällskapsdjur (katt och hund). Huruvida sådan ersättning även kan utgå vid skada på häst har analyserats ovan i kap 6.3.3.

¹⁸² Ibid.

¹⁸³ Se *Radetzki*; a a s 176 f. Enligt *Radetzki* är det uppenbart att nödvändighetsrequisitet måste gälla även andra kostnader än kostnader för begränsning av uppkommen skada.

¹⁸⁴ Se *Andersson*; Skyddsändamål och adekvans s 488.

¹⁸⁵ Från HD: s praxis, se *NJA 1936 s 693* och *NJA 1971 s 126*. Från hovrättspraxis, *FFR 1953 s 253* och *FFR 1972 s 110*.

10 Slutord

Skadeståndsberäkningen för skada på häst skiljer sig egentligen inte särskilt mycket från beräkning av skadestånd vid övriga egendomsskador. I min uppsats har jag emellertid lyft fram ett antal ersättningsanspråk som en hästägare normalt sett kanske inte har kunskap om, men likväl kan ha rätt att kräva. Av rättspraxis följer att en näringsidkare har rätt till stilleståndsersättning för skada på häst, men detta torde även kunna yrkas för skada på fritidshäst ägd av privatperson. Likaså torde en privat hästägare som nödgas vidta långa resor till veterinär och därmed förlorar semesterdagar vara berättigad till ersättning för dessa. Inte heller är det omöjligt att en ägare av en fritidshäst som tvingas avbryta sin semester för att vårda den skadade hästen kan få ersättning för de förlorade semesterdagarna. Under vissa förutsättningar är det inte heller otänkbart att en hästägare skulle kunna få ersättning för veterinärvårdskostnader överstigande hästens värde. Jag har däremot inte funnit stöd för att den stora känslomässiga förlust som en hästägare upplever när dennes häst skadas så svårt att den måste avlivas, är ersättningsgill. Jag har även kommit fram till slutsatsen att det förhållandet att hästar många gånger är värda betydande belopp, torde kunna föranleda att det, beroende på omständigheterna, kan anses vårdslöst att inte ha tecknat en veterinärförsäkring och därmed föranleda jämkning av skadeståndet. Man bör emellertid vara försiktig med att låta försäkringsmöjligheten spela någon väsentlig roll i sammanhanget.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Prop 1972:5	Förslag till skadeståndslag mm.
Prop 1974:83	Förslag till ändring i vattenlagen (1918:523) mm.
Prop 1975:12	Förslag till ändring i skadeståndslagen(1972:207)
Prop 1984/85:110	Konsumenttjänstlag.
Prop 1989/90:89	Ny konsumentköplag.
Prop 2000/01:68	Ersättning för ideell skada.
SOU 1975:103	Skadestånd VI.
SOU 1992:84	Ersättning för kränkning genom brott.
SOU 1989:88	Skadeförsäkringslag.
NJA II 1942 s 233 ff	Lag om ändring i vissa delar av strafflagen.

Litteratur

Agell	Skadeståndsansvar vid obehörigt förfogande över annans egendom. Festskrift till Jan Hellner, Stockholm 1984 s 23 ff.
Andersson	Skyddsändamål och adekvans. Om skadeståndets gränser, Uppsala 1993.
Andersson	Ekonomisk- ideell skada, Nybrott og odling. Festskrift til Nils Nygaard på 70-årsdagen 3 april 2002, Bergen 2002, s 7 ff.
Bengtsson	Om jämkning av skadestånd, Stockholm 1982.
Bengtsson	Svensk rättspraxis. Skadestånd utom kontraktsförhållanden 1989-1992, SvJT 1993 s 771 ff.
Bengtsson och Strömbäck	Skadeståndslagen. En kommentar, Stockholm 2002.
Conradi	Brottskadelagen. Kommentar och rättsfall, Stockholm 1989.
Dufwa	Flera skadeståndsskyldiga, Stockholm 1993.
Hager	Värderingsrätt. Särskilt om ersättning och värdering vid expropriation, Stockholm 1998.
Hagerup Bull	Den økonomiske skade, TfR 1920 s 155 ff.
Hellner	Obligationsrätt, försäkring och skadestånd. Några anteckningar till Rodhes "Obligationsrätt", NFT 1957 s 242 ff.
Hellner	Försäkringsrätt, 2 uppl, Stockholm 1965.
Hellner	Skadeståndsrätt, 4 uppl, Stockholm 1985.
Hellner	Lagstiftning inom förmögenhetsrätten, Stockholm 1990.
Hellner & Johansson	Skadeståndsrätt, 6 uppl, Stockholm 2000.

Karlgren Kleineman	Skadeståndsrätt, 5 uppl, Stockholm 1972. Begreppsbildningen och den skadeståndsrättsliga analysen – en renässans för begreppsjurisprudensen? JT 1993/94 s 718 ff.
Ljung	Ekonomiska kalkyler. En introduktion, 3 uppl, Malmö 1995.
Malmæus Nybergh	Om stilleståndsersättning, Stockholm 1966. Värdeförändring och skadeberäkning i brottmål, JFT 1956 s 139 ff.
Persson Persson	Skada och värde, Lund 1953. Skadestånds- och försäkringsrättsliga studier, Stockholm 1962.
Radetzki	Skadeståndsansvar för reparationskostnad utöver skadans värde. JT 2000/01 s 928 ff.
Radetzki	Skadeståndsberäkning vid sakskada, Stockholm 2004.
Rodhe Rodhe	Obligationsrätt, Stockholm 1956. Lärobok i obligationsrätt, 6 uppl, Stockholm 1986.
Roos	Ersättningsrätt och ersättningssystem. En lärobok och idébok om ersättning vid personskada och sakskada, Stockholm 1990.
Scheel	Om erstatning for ikke økonomisk skade, TfR 1893 s 432 ff.
Strahl	Fyra expropriationsrättsliga uppsatser, Uppsala och Stockholm 1926.
Strahl	Om rekvisiten skada och vinning vid förmögenhetsbrotten, Stockholm 1948.
Tullberg	Försäkringsersättning vid skada på egendom, Stockholm 1994.
Ullman	Sakskada eller ren förmögenhetsskada, NFT 1989 s 189 ff.
Ussing	Hvilke arter af skade skall erstattes efter alminnelige regler om erstatning udenfor kontraktsforhold, SvJT 1941 s 741 ff.
Vinding Kruse	Anmälan av Rodhe, Obligationsrätt, J 1958 s 285 ff.
Vinding Kruse	Erstatningsretten, 5 uppl under medverkan av Møller, Köpenhamn 1989.

Internetadresser

Svenska ridsportsförbundets hemsida;
<http://www2.ridsport.se/t2.aspx?p=92985> , 2004-12-08.

Rättsfallsförteckning

FFR

FFR 1938 s 166
FFR 1941 s 245
FFR 1947 s 19
FFR 1952 s 257
FFR 1953 s 246
FFR 1953 s 253
FFR 1953 s 277
FFR 1953 s 338
FFR 1954 s 143
FFR 1954 s 277
FFR 1956 s 339
FFR 1956 s 344
FFR 1959 s 257
FFR 1963 s 274
FFR 1964 s 237
FFR 1971 s 198
FFR 1972 s 110

NJA

NJA 1909 s 369
NJJA 1911 s 472
NJJA 1935 s 148
NJJA 1936 s 693
NJJA 1938 s 147
NJJA 1939 s 30
NJJA 1939 s 481
NJJA 1939 s 601
NJJA 1940 s 719
NJJA 1941 s 503
NJJA 1944 s 417
NJJA 1945 s 295
NJJA 1945 s 440 I
NJJA 1945 s 440 II
NJJA 1946 s 758 I
NJJA 1948 s 401
NJJA 1949 s A 136
NJJA 1951 s 130
NJJA 1955 s 89 II
NJJA 1955 s 119
NJJA 1957 s 499
NJJA 1958 s 21
NJJA 1965 s 165
NJJA 1970 s 387
NJJA 1971 s 126
NJJA 1978 s 207
NJJA 1980 s 497
NJJA 1983 s 209
NJJA 1989 s 251
NJJA 1990 s 80
NJJA 1991 s 299
NJJA 1991 s 567
NJJA 1992 s 213
NJJA 1995 s 249
NJJA 1996 s 68
NJJA 2001 s 65 I
NJJA 2001 s 65 II

U

U 1981 1074 1Ø